

”VI SKA RESA TILL PLANETEN DRUW”

– EN KVALITATIV STUDIE OM ROLLEK I FÖRSKOLAN

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Hassan Ashraf
Ida Karlsson
Alexandra Regnér

2016-FÖRSK-K105

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryt utbildning

Svensk titel: "Vi ska resa till planeten Druw" – en kvalitativ studie om rollek i förskolan

Engelsk titel: "We will travel to the planet Druw" – a qualitative study on role play in kindergarten

Utgivningsår: 2016

Författare: Hassan Ashraf, Ida Karlsson och Alexandra Regnér

Handledare: Anita Eriksson

Examinator: Anita Varga

Nyckelord: Rollek, förskollärare, observation och intervju.

Sammanfattning

Bakgrund

Det finns olika sorters lek och rollek är en av dem. Rolleken kan förekomma i förskolans verksamhet eller hemma hos barnet. Under rolleken utvecklar barnen lekkunskaper så som turtagande, sociala samspel och kommunikation. Lekrollen kan delas upp i olika kategorier som är fiktiva respektive verklighetsbaserade. Förskollärarna har en viktig roll i förskolebarnens utveckling och vardag genom att främja barnens lekmiljöer och kreativitet i rolleken.

Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka förskolebarns rollek och vad förskollärarna har för uppfattningar och förhållningssätt när det gäller barns utveckling genom denna lekform.

Metod

Studien är gjord med en kvalitativ metod där redskapen intervju och observation har använts. Datamaterialet samlades in genom fyra intervjuer, en grupp intervju och tre enskilda intervjuer på tre förskolor och tjugo observationer på två olika förskolor.

Resultat

Resultatet visar både förskollärares likheter och olikheter i synsätt på och förhållningssätt till rollek, barnens lekmiljö och hur de arbetar med rollek i förskolan. Vidare visar resultatet hur barnen visar och använder sig av lekkunskaper i rolleken, hur deras lek påverkas av deras lekmiljö och hur barnens rollekar varierar. Att barn rollekar är något som sker väldigt ofta på förskolan och det som påverkar rolleken främst är lekmiljön, lekmaterial och barnens lekkunskaper. Förskollärarnas kunskaper kring barns rollek har en stor påverkan på rolleken. Då en förskollärare som har mängder med kunskaper kring vad barn utvecklar i rolleken och vet hur hen skall använda den här kunskapen, kan på så sätt utveckla och skapa en lekmiljö på förskolan som främjar barnens lek.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	1
2. SYFTE	2
2.1 Frågeställningar:	2
3. BAKGRUND	3
3.1 Lekens attribut	3
3.1.1 Förskolläraernas arbete med rollek	4
3.1.2 Läroplanen kring lek	4
3.2 Rollek – ett sätt att leka	4
3.2.1 Fem sorter av lek	4
3.2.2 Tre roller – ett sätt att kategorisera rolleken	5
3.3 Lekkunskaper – en förutsättning för lek	5
3.3.1 Lekregler – hur barn får leken att fungera	5
3.3.2 Leksignaler – ett sätt att kommunicera	6
3.3.3 Lekram – en gräns mellan barnens vardag och fantasin	6
3.4 Kommunikation inom rolleken	7
3.4.1 Metakommunikation – en betydelse för lekens kontext	7
3.5 Lekmiljö – en möjlighet till nya upptäckter	7
3.5.1 Tillgång till material för rollek	8
4. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	8
4.1 Sociokulturella teorin	9
4.1.1 Vygotskij syn på lek	9
4.1.2 Interaktionistiska lekteori – samspelet med andra	10
4.2 Kommunikationsteori	10
5. METOD	11
5.1 Kvalitativmetod	11
5.1.1 Observation	11
5.1.2 Intervju	11
5.2 Urval	12
5.3 Genomförande	13
5.3.1 Observation	13
5.3.2 Intervju	13
5.4 Forskningsetik	14
5.4.1 Reliabilitet, giltighet och validitet	14
5.5 Analys av insamlat material	15
5.5.1 Analysering av observationsmaterial	15

5.5.2 Analysering av intervjuer	16
6. RESULTAT	17
Intervju med förskollärarna	17
6.1 Förskollärarnas syn på rollek.....	17
6.2 Förskollärare om barns lekkunskaper	18
6.3 Förskollärares arbete i förskolan med rollek	18
6.3.1 Anledningar till dokumentation av rollek.....	19
6.3.2 Förskollärarnas arbete med att skapa en lek miljö för rollek.....	20
6.3.3 Lekmiljön på förskolan	20
6.4 Observation.....	21
Observation av lekkunskaper inom rollek.....	21
6.4.1 Funktionsroll – en vilja att driva leken framåt.....	21
6.4.2 Familjeroll – för den måste bli ren	23
6.4.3 Karaktärsroll – att resa mellan verklighet och fantasi.....	24
7. DISKUSSION	26
7.1 Resultatdiskussion	26
7.1.1 Förskollärarnas syn på rollek.....	26
7.1.2 Förskollärarna om barns lekkunskaper	27
7.1.3 Förskollärares arbete i förskolan.....	28
7.1.4 Slutsats	29
7.2 Metoddiskussion	29
7.3 Didaktiska konsekvenser	30
REFERENSER	32
BILAGA 1	34
BILAGA 2	35
BILAGA 3	36
BILAGA 4	37
BILAGA 5	38
BILAGA 6	39

1 INLEDNING

Förskolans verksamhet präglas av den fria leken där barnen får möjlighet till att träna sig på en mängd olika ämnen och kunskaper med hjälp av leken. Barnens lek kan ha sin grund i och inspireras av olika saker och förebilder, till exempel en TV-serie, en vuxen eller andra barn. Jensen (2013) benämner rolleken som ett moment som utvecklar barnen inom många områden. Ett av dem är språket som de använder frekvent när de kommunicerar, både verbalt och icke-verbalt. Rollekens innehåll kan påverkas av om barnen känner till de olika lekkunskaperna, det vill säga lekregler, leksignaler, den sociala leken och förmågan att kommunicera.

Gärdenfors (2009, s. 53) menar att i rolleken ges barnen möjlighet till att träna på att ha självkontroll och på att tänka själva. Ett exempel är när barnen fantiserat om att de befinner sig på en annan plats. Rolleken kan då fungera som en metod för barnen att träna upp sin självkänsla, få mer tillit till sig själva och växa som individer genom att de dels får testa olika roller och identiteter och dels får vara med och bestämma olika roller. Detta är något som kan kopplas samman med Lpfö (98 rev. 2010, s. 9), enligt vilken förskolan ska ge barnen möjlighet att utveckla tilliten till sin egen förmåga och sin självkänsla.

Under utbildningen har vi läst mycket om lekens betydelse och vi har sett hur barnen lekt mycket rollek under vår verksamhetsförlagda utbildning. Av det blev vi mer intresserade av denna lekform och vi har därför valt att studera rolleken utifrån hur barnen lekte och undersöka närmare vad pedagoger har för förhållningssätt och uppfattningar kring barns utveckling i rolleken. Detta område är relevant att undersöka och fördjupa sig inom då det dels kan ge oss kunskaper i vår kommande yrkesroll och dels bidra till andra förskollärares kunskap om var och hur barn lär sig och utvecklas. Vår förhoppning är att detta arbete kan bli en inspirationskälla och kanske väcka nya tankar kring barns rollek i förskolan.

2. SYFTE

Syftet med denna uppsats är att undersöka förskolebarns rollek och vad pedagogerna har för uppfattningar och förhållningsätt när det gäller barns utveckling genom denna lekform.

2.1 Frågeställningar:

- Vilken syn har förskollärare på rollek i förskolan?
- Vilka lekkunskaper använder barnen sig utav i rolleken?
- Hur arbetar förskollärarna med rollek i förskolan?
- Vilka roller tar barn inom rollek?

3. BAKGRUND

I detta avsnitt kommer vi att gå in djupare på området lek och vilka egenskaper som behövs för att kunna leka en rollek. I bakgrunden kommer förskollärarens arbete inom området rollek att presenteras samt en beskrivning kommer att ske kring vad läroplanen har för mål kring lek. En djupare definition av begreppet rollek kommer att presenteras i bakgrunden, där den blir uppdelade i fem olika sorters lek och i tre olika lek-roller. Vi kommer även att presentera vilka förutsättningar barnen behöver ha för att kunna leka, vilka lekkunskaper barnen använder sig av. Det vill säga att bland annat lekregler, leksignaler samt lekram kommer presenteras, även kommunikationen inom barnens rollek. Rolleken påverkas av det material som finns inne på förskolan samt i vilken lekmiljö leken sker kommer att presenteras i denna studie.

3.1 Lekens attribut

Jensen (2013, s. 12) och Catherine Garvey (1990, ss. 4-5) menar att en definition av lek kan vara att den är rolig, lustfylld, frivillig, spontan och att den upplevs positiv. Då barnen oftast är glada när de leker, kan leken i sig fungera som någon form av belöning för barnen. Författarna menar att leken är något som är roligt, även om barnen inte ständigt signalerar att de har roligt i leken. Garvey (1990, ss.4-5) menar även att leken inte har något yttre mål för den som leker, utan att det handlar mer om vad som sker i leken och inte lekens utfall. Jensen (2013, s.127) nämner att det även finns systematiska regler inom leken, som avgör vad som *är* lek och vad som *inte* är det. Systematiska regler inom lek innebär hur barnen signalerar att de leker och hur de visar på att det finns en skillnad mellan leken och de aktiviteter som simuleras.

Enligt Jensen (2013, s. 12) kan barnens lek på förskolan vara varierande. Lekens utformning varierar oftast beroende på vem det är som leker, dock med hänsyn till de olika lekreglerna och leksignalerna som barnen använder sig av inom exempelvis rolleken. Detta leder till att barnen kan skapa sig en trygghet via leken samt att ingenting anses vara fel. Knutsdotter Olofsson (2009, s. 77) menar att i leken har barnen möjligheten till att förvandla en verklighet till en annan och på så sätt skapa sig en egen värld med hjälp av fantasin. I leken barnen bli till en annan person med hjälp utav sin fantasi och inlevelseförmåga. Författaren nämner även att barnens inlevelseförmåga ligger som grund till att vara en intellektuell människa.

Löfdahl (2009, ss. 93-94) menar att lek och fantasi inte alltid behöver vara samma sak, utan alla lekar är olika och kan ha olika bakgrund. Inte alla lekar bygger på fantasi utan kan vara något som barnen har sett eller upplevt, vilket leder till, till exempel rollekar. När barnet går in i exempelvis en rollek placerar de sig i en "lekvärld", vilket innebär att barnen utvecklar olika roller och innehållet i rolleken förändras beroende på barnets bakgrund och erfarenheter. Författaren nämner även Vygotskijs tankegång kring lek och fantasi, där hans tankar grundar sig i barnets erfarenheter och känslor och kan tolkas med hjälp utav fantasin, eftersom att fantasin ses som ett sätt att tolka verkligheten. Det fungerar även som ett medel för att kunna göra sin omvärld mer hanterbar och rikare. Han menar även att barnets fantasi gestaltas med hjälp av barnets handlingar. Detta kan ses inom rolleken. Detta möjliggör och ger utrymme till att otroliga saker kan hända samt kan skapa mening och innebörd i barnets tillvaro. I detta sammanhang har Vygotskij studerat barnens lek ur ett barnperspektiv.

Den vetenskapliga artikeln om "Play in kindergarden" skriven av Pyle och Bigelow (2014, s. 386) tar upp barnens sociala förmågor, språk och akademiska färdigheter och att dessa tre delar kan förbättras genom att barnen får möjligheten till att leka. Till exempel när barnen leker en rollek som doktor, där barnen kan förbättra på sina kunskaper och visa vad de har för erfarenheter kring det barnen leker. De nämner även vikten av förskollärarens deltagande inom leken, för att om förskolläraren har en viktig roll i en lek gör detta att förskolläraren kan hjälpa barnen med att lära sig exempelvis nya ord.

3.1.1 Förskollärarnas arbete med rollek

Knutsdotter Olofsson (2009, s. 90) menar att det är viktigt att pedagoger hjälper barnen med att lära sig hur man leker. Genom att hjälpa barnen med att skapa en förståelse för hur de använder sig av leksignalerna, vad det finns för lekregler samt tyda lekkoderna, kan barnen rolleka. En viktig del i sin roll som yrkesverksam förskollärare är att kunna skapa sig en förståelse för hur barnens lek påverkar dem, genom att observera, dokumentera och kommunicera med barnen, kan vi se barnens utveckling och på så sätt kunna stärka dem. Även att förskollärare tillgodoser barnen med det material som krävs är viktigt för att skapa en inbjudande lekmiljö, där barnen kan få utforska och skapa på egen hand och tillsammans med förskolläraren. I rolleken får barnen möjlighet att bearbeta och skapa sig nya erfarenheter, samt kan träna på och utveckla sina lekkunskaper och förmågor. Till exempel när de leker affär får de träna på sitt språk, sin inlevelseförmåga och lära sig nya ord och begrepp. Detta leder till att barnen utvecklar språket via orden, att berätta, uttrycka sina tankar, att ställa frågor, argumentera samt att kommunicera med varandra, vilket kan ses i rolleken.

Den sociologiska traditionen förklarar rollek, som något att barnen tar rollerna lite ”på skoj” utan att det har någon direkt mening. Barnen testar rollen bara för att kunna se hur det känns och på detta sätt kan barnet se sig själv som något annat, det vill säga att ”jaget” betraktar sig själv som ett objekt som kan formas till något annat för att anpassas i leken (Jensen 2013, s. 201).

3.1.2 Läroplanen kring lek

Enligt *Läroplanen för förskolan* (98 rev. 2010, s. 6) har leken en viktig betydelse för barnens utveckling och lärande. I den pedagogiska verksamheten skall leken fungera som ett uttrycksmedel för barns lärande och utveckling. Utifrån leken ska verksamheten vara fokuserad på det lustfyllda lärandet, där varje barns förmåga ges utrymme till att utvecklas. Det finns byggstenar som utgör grunden till den pedagogiska verksamheten, inlevelse, fantasi, kommunikation samt stärka förmågan att lösa problem och att kunna samarbeta. Under en skapande aktivitet eller i den praktiska leken får barnen möjligheten till att uttrycka samt bearbeta sina upplevelser, känslor och erfarenheter.

3.2 Rollek – ett sätt att leka

Enligt Berg (2009, s.59) kan barnen i rolleken låtsas att de är någon helt annan person genom att barnet träder in i fantasins värld och byter identitet och behöver inte detta påverka verkligheten. Genom att barnen upptäcker att ens identitet inte är något fast utan att den går att leka med och förändra så prövar sig barnen fram i rolleken med hjälp av olika rolltaganden. En rollek som kan kopplas samman med detta är tjuv och polis, där barnen jagar varandra och byter mellan att vara poliser och tjuvar. Knutsdotter Olofsson (2009, s. 89) menar att när ett barn låtsas eller leker att hen är någon annan än sig själv och barnet går in i en roll och agerar och talar på det sättet som den rollen kräver. Rolleken bygger på identifikation och inte projektion. Olofsson (1996, s. 129) benämner rollekar som ett sätt att leka. Under rolleken kan barnen förhålla sig till ett tema, men att tidsperioden har en viss påverkan på barnens inlevelse. Strid och Tjus (2009, ss. 211-212) beskriver imitation, där att barnen efterliknar någon annan individ än sig själv inom rolleken där karaktären kan vara verklighets baserade eller fiktiva till exempel mamma, pappa eller Spiderman.

3.2.1 Fem sorter av lek

Jensen (2013, ss.44-45) beskriver att det finns fem sorters lek för barnen i förskolan, rörelselek, lek med objekt, social lek, låtsaslek och regellek. Dessa fem sorter utav lek kan alla associeras till rolleken på olika sätt. *Rörelselek* även kallat för den sensomotoriska leken, innebär att barnen använder sig av sina sinnen och sin motoriska förmåga i den skapande leken. Ett exempel på en rollek som kan kopplas till rörelseleken är när barnen leker riddare, då de

använder sin kropp för att svinga svärdet mm. För att kunna uppfylla målen för en *lek med objekt*, krävs det att barnet har någon form av föremål som det kan leka med. Det kan till exempel vara att barnen rolleker med lego-gubbarna och talar med varandra. I den *sociala leken* krävs det att det finns minst två som kan vara med och leka, till exempel i en jagelek, bråklek, retlek eller en koordinationslek. *Låtsaslek* kan definieras som fantasilek, det vill säga att det som sker i leken är påhittat och inte stämmer överrens med hur det ser ut i verkligheten. Det kan vara att barnen eller föremålet har förvandlats till något helt annat, exempelvis i en rollek där barnen låtsas att de är hundar på ett hunddagis. *Regellek* innebär att reglerna i momentet är det som sticker ut och är viktigast (ibid). I en rollek kan detta vara exempelvis att barnen är i en familje-lek och sen tar ett steg ut från leken för att diskutera vad som ska hända och sen träder barnen in i leken igen.

3.2.2 Tre roller – ett sätt att kategorisera rolleken

Utöver att rolleken kan delas in i olika lektyper, så kan den även delas upp i tre olika typer av roller. Jensen (2013, ss. 130-131) beskriver hur Garvey delar upp rolleken i tre roller, funktionsroll, familjeroll samt karaktärsroll. *Funktionsroll* innebär att en individ som är inom leken vill föra rolleken vidare inom temat de leker. Det vill säga att barnen ibland byter roller för att leken skall kunna fortsätta. Exempelvis om barnen ska resa iväg till en annan plats, kan barnen behöva byta roller och gå från att vara pappa till att bli busschaufför. Ett annat exempel är när någon skall handla, blir den ena personen kund och den andra butiksbiträde. *Familjerollen* innefattar roller som har med familjen att göra i rolleken. Till exempel mamma, pappa, syskon, barn, hund mm. *Karaktärsroller* kan delas upp i två delar, där den ena delen är roller som finns i vår verklighet, exempelvis polis, lärare eller läkare. Den andra delen handlar om fiktiva karaktärer, där barnen använder sig av karaktärer som är påhittade inom rolleken. Exempelvis Batman, Minions eller Nalle Puh mm. Alla roller som barnen tar inom rolleken behöver kommuniceras ut till de andra, vilket leder till att de som deltar i rolleken får en tydligare förståelse för vad de har för roll samt vad de leker.

3.3 Lekkunskaper – en förutsättning för lek

I detta avsnitt kommer det att tas upp vad för lekkunskaper som krävs att ett barn behärskar för att kunna leka exempelvis rollek, samt hur kommunikationen i leken sker, förskolläraernas syn på materialet på förskolan och barnens lekmiljö. Lekkunskaper – Är den typen av kunskap som barnen behöver behärska för att kunna till exempel rolleka tillsammans. Det är bland annat leksignaler, lekregler, lekram, förståelse för lekens innebörd, kommunikation och turtagande

Jensen (2013, s. 127) påvisar att en viktig del inom leken, är att barnen med hjälp av bland annat leksignaler kan uttrycka och visa för andra om de leker eller inte. För att barn skall kunna leka tillsammans krävs det att de behärskar vissa lekkunskaper. Dessa kunskaper gör att tvisterna inom leken kan minska, på grund av att barnen förstår varandra bättre om de leker efter samma regler och använder samma leksignaler för att kunna göra sig förstådda eller teckna vad de leker. Leken har inte någon bestämd ram för vad målet i leken måste vara, utan det som betyder något är barnets egen inre motivation som styr. Med hjälp av bland annat leksignaler kan barnen uttrycka om de leker eller inte.

3.3.1 Lekregler – hur barn får leken att fungera

Det som definierar begreppet lekregler, är att barnen känner till reglerna som kommer att finnas med i leken i förväg (Jensen 2013, s. 45). En av lekreglerna som Knutdotter Olofsson (2009, ss. 76-77) benämner är samförstånd. Detta innebär att barnen är medvetna om vad det är de leker, att de leker och hur de ska leka. Det är viktigt att barnen visar ömsesidighet i leken, det vill säga att barnen respekterar varandra och att alla barn får delta i leken på samma villkor. Till exempel att ett barn som är starkt inte ska trycka ner de andra barnen, utan alla ska kunna leka på samma nivå. Barnen får även öva sig på turtagandet inom leken, där barnen får lära sig att de måste

vänta på sin tur innan de exempelvis klättrar upp på berget. Även detta är en viktig lekregel som måste finnas med och tränas på för att leken skall kunna fungera.

Enligt Pellegrini (Jensen 2013, ss. 88-91) finns det olikheter kring lekreglerna mellan den sociala leken samt den leken som bygger på fasta regler, som kan påverka exempelvis en rolleks innehåll. Den sociala leken innebär att när minst två individer leker med varandra, där det ständigt handlar om att lekkamraterna uppmärksammar varandra på emotionella och sociala tecken inom leken. Den sociala lekens regler är anpassade och utformade efter vilka det är som deltar samt lekens handling. Rolleken kan kopplas samman med den sociala leken genom att barnen hela tiden känner av varandras behov och respekterar varandra i leken, där de hela tiden kan se om de andra barnen är med på det de leker, exempelvis stämmer av ifall alla fortfarande vill leka tjuv och polis eller om de ska byta lek. Genom att använda sig av den sociala leken inom rolleken, kan barnen vidareutveckla sin sociala kompetens och skapa sig en förståelse för hur de ska bete sig samt agera i olika situationer. Författaren menar även att låtsasleken är ett moment där barnen ibland kan ägna sig mer åt att förhandla kring lekens regler, istället för att fokusera på själveste leken. Detta kan kopplas till rolleken genom exempelvis en ”krigslek”, där barnen ibland kan vara mer måna om att diskutera vad för regler som ska gälla när barnen slåss samt om de ska använda sig av specifika tecken inom leken. Det som är viktigt i låtsasleken är att alla barnen har en uppfattning om vad saker och ting ska föreställa i leken, till exempel i rollek där barnen måste förstå vad alla har för roller för att leken skall kunna fortsätta.

3.3.2 Leksignaler – ett sätt att kommunicera

Enligt Knutsdotter Olofsson (2009, s. 76) behöver barnen ha en förförståelse för vad leksignaler är för något för att kunna delta i leken. Barnen behöver lära sig vad leksignaler innebär för att kunna gå mot samma mål och använda sig av samma uttryck inom leken. Enligt Bateson fungerar leksignalen som ett kommunikationsmedel för att visa upp vad leken handlar om, vilket gör detta till kommunikation. Ett tecken som visar på att barnen bara leker när de exempelvis talar i telefon, är att de överdriver sitt tonfall när de pratar, samt ler mycket. Leksignaler kan kopplas ihop med metakommunikation. En annan viktig del inom rolleken är att alla förstår vad en leksignal är samt vad det finns för lekregler. Detta gör att leken flyter på utan några orosmoment, samt lekens innehåll blir meningsfullt för barnen och risken för att rolleken blir avbruten minskar då alla barnen är på samma nivå och införstådda i lekreglerna-/signalerna. Detta kan kopplas ihop med George Batesons kommunikationsteori, där kommunikationsteorins viktigaste delar bygger på leksignaler, lekramar och lekens kontext.

Enligt Jensen (2013, ss. 122-125) är kommunikationsteorins viktigaste del och det som teorin bygger på kommunikationen i sig själv. Bateson skriver att leksignaler kan vara att en person gör ett ansiktsuttryck, en gest eller ett ljud. Detta kom han fram till då han studerade apor när de lekte och bråkade, där aporna använde sig utav olika leksignaler, för att kunna visa de andra aporna att de endast lekte och inte bråkade.

3.3.3 Lekram – en gräns mellan barnens vardag och fantasin

Lekramen innebär att leken i sig har en bestämd början och ett bestämt slut. Detta för att kunna visa på vad som är lek och vad som är verklighet. Det vill säga att lekramen är det som avskiljer vad det är som tillhör leken och vad som är utanför leken (Jensen 2013, s. 21). Knutsdotter Olofsson (2009, s. 76) skriver att inom leken kan vem som helst välja att delta, så länge de följer lekens regler. Till exempel om leken utspelar sig uppe på ett berg kan inte barnet som inte vill vara med längre bara lämna berget, utan barnet måste visa på att det klättrar ner från berget och sen lämnar leken.

3.4 Kommunikation inom rolleken

Enligt Gravey (1990) i Jensen (2013, s. 129) är kommunikationen en väldigt viktig del inom rolleken, vilket kan kopplas till kommunikationsteorin. I rolleken sker det ett händelseförlopp där barnen använder sig av språket för att kunna förmedla och kommunicera med varandra. Inom rolleken får barnen möjlighet till att testa sitt språk, ordförråd, förmåga att argumentera och diskutera. Genom att barnen tillsammans skall bestämma vad det är de ska leka, vilka roller alla ska ha, hur leken skall gå till samt att de behöver kunna göra sig förstådda inom leken. Enligt Knutsdotter Olofsson (2009, s. 85) kan rolleken också fungera som en metod för barnen att träna sig på att sympatisera och känna empati för de andra barnen, samt lär sig att kompromissa inom leken. Ett exempel på detta i rolleken kan vara när barnen leker mamma, pappa, barn där ett av barnen låtsas bli sjuk och de andra barnen tar hand om hen. Dessa egenskaper är viktiga att barnen får träna på för att de senare skall kunna fungera i det vardagliga samhället. Lekspråk och talspråk är något som utvecklas parallellt med varandra, men lekspråket har ett försprång och kan vara ett alternativt kommunikationsmedel. Barn kan under hela förskoleperioden uttrycka mer i lek än vad de förmår att göra i ord (Knutsdotter Olofsson 1996, ss. 54-55).

3.4.1 Metakommunikation – en betydelse för lekens kontext

Definitionen av metakommunikation är kommunikationen om kommunikation (Jensen 2013, s.123), vilket innebär att vi som individer ibland kan kommentera vår egen kommunikation. Kodväxling är något som barnen får träna på inom leken. Att byta språk mitt i en mening på grund av att du inte hittar det rätta ordet, tyder på att du behärskar ditt språk samt att du kan kodväxla. I Läroplanen (98 rev. 2010, s. 10) nämns det att förskolan skall kunna ge barnen förutsättningar till att få utveckla ett nyanserat talspråk, öka ordförrådet, få uttrycka sina tankar och idéer, ges möjligheten till att berätta och argumentera, samt leka med ord och begrepp. Enligt Bateson (Hägglund, 1989, s. 56) är metakommunikation en viktig del i den mänskliga samvaron, då den tränar och ger barn förståelse för att det finns roller inom leken. I rolleken kan barnens ord och handlingar ha olika betydelse beroende på kontext, det vill säga att den mänskliga kommunikationen sker på olika plan.

3.5 Lekmiljö – en möjlighet till nya upptäckter

Johansson och Pramling Samuelsson (2009, s. 147) beskriver lekmiljön som ett sätt att kunna stödja barnen i deras lärande, där den pedagogiska verksamheten i förskolan skall utformas på ett sådant sätt att det ges utrymme till barnen att kunna utvecklas med hjälp av leken. Genom att förskollärarna skaffar in lekmaterial som kan gynna barnens lek och fantasi, kan lekmiljön på så sätt förändras och kan öppna upp för nya lekar och möjligheter för barnen. Det kan till exempel vara att förskollärarna bygger upp en borg av gamla flyttlådor som barnen kan leka i. Lekmiljön är ett element som spelar en stor roll när det kommer till barnens lek. Eftersom barnen behöver en plats som de kan utnyttja till fullo för att kunna leva ut i leken, oavsett om det gäller att leka ostört eller flera på en gång. Det finns två lekarenor som båda påverkas av lekmiljön. Den första är utformad för lek och den andra är inte utformad för lek utan är mer spontan. Platser som kan vara konstruerade för lek kan vara till exempel lektrum i hemmet, gömda vrår och lekplatser. Jensen (2013, s. 18) skriver att dessa platser är oftast utformade på ett sådant sätt att det inbjuder till en lekande miljö, vilket leder till att förskollärarna oftast låter leken fortsätta på grund av att leken inte äger rum på en olämplig plats. Författaren menar att den spontana leken kan förekomma vid ett köksbord, i soffan, i buskage, parkeringsplats eller under en säng. Platsen som barnen leker på kan både vara utomhus och inomhus och det är därför viktigt att vi som förskollärare hjälper till med att utveckla lekmiljön tillsammans med barnen.

Mårtensson (2009, s. 168) benämner att när barnen är ute och leker finns det många faktorer som kan påverka leken, allt från vädret till att det kanske kommer en hund springandes. Författaren benämner att förskolans utomhusmiljö kan bjuda in till mängder av olika sorters

lekar, eftersom att där finns det mer utrymme och platser för barnen att upptäcka än inne på förskolans avdelning. Hon menar även att i utomhusleken kan det lättare ske avbrott i leken och barnen hittar nytt fokus på grund av att lekmiljön ständigt förändras.

Moser och Martinsen (2010, s. 465) beskriver att i den fysiska miljön är det viktigt för barnen att de kan ha en egen hemlig plats där de kan leka utan att förskollärarna ser, eller kan avbryta dem. Författarna menar att detta är viktigt för att barnens lek ska kunna utvecklas, både utomhus och inomhus. En hemlig plats är oftast ett undangömt ställe som ibland kan vara svårt att komma åt för vuxna. Författarna menar även att den hemliga platsen är enligt barnen oftast ett ställe som inte förskollärarna känner till, utan endast en plats som bara barnen känner till. Det är oftast här som barnen själva anser att de kan ha den mest meningsfulla leken och att den är skapad för att kunna användas för just vissa lekar.

3.5.1 Tillgång till material för rollek

För att ett barn skall kunna skapa en rollek, kan det behöva ha tillgång till olika lekmaterial som de kan använda sig av inom leken. Det kan till exempel vara att barnen har tillgång till ett kök där de kan laga mat till familjen när de leker mamma, pappa och barn. Det är viktigt att vi som förskollärare ser till att det finns material som barnen kan använda sig av i leken. Allt från att de har material i ”målrummet” som de kan skapa sig material till leken, till att förskollärarna försöker köpa in kläder och masker som barnen kan använda sig när de spelar olika roller. Nordin-Hultman (2004) visar i Johansson och Pramling Samuelsson (2009, s. 146) att lekmaterial som finns ute i de svenska förskolorna är väldigt könsneutralt och inte direkt inbjudande till bland annat rollek. De gör även en jämförelse med engelska förskolor och svenska, där den svenska förskolan framstår som väldigt stillsam, lugn och kal, istället för att vara utmanande och inbjudande till lek.

I en observationsstudie kring lekmaterial i en förskola i Kanada, berättar en utav de intervjuade pedagogerna i resultatet av studien om vikten av det lekmaterial som pedagogerna tillgodoser barnen med under leken. Att pedagogerna ger barnen olika sorters material att jobba med, kan ge barnen en större möjlighet till att öka intresset för den pedagogiska inläringen. Detta kan kopplas till barnens rollek där de ofta använder sig av olika sorters material i lärandet under leken, även om de inte alltid är medvetna om det. Pedagogerna menar även att pedagoger ska finnas där för att ge barnen insikt i de erfarenheter som de redan behärskar, samt att barnen kan använda dessa erfarenheter senare inom leken som finns på förskolan (Pyle & Bigelow 2014). Detta kan synliggöras inom rolleken, genom att barnen tar lärdom av till exempel det förskollärarna har gått igenom på samlingen och senare använder detta som inspiration till rollekens innehåll.

Nordin-Hultman (2004, s. 100) menar i sin studie att det materialet som finns ute i de svenska förskolorna gör att barnen kan bli begränsade. I studien har de svenska förskolorna mera regler och att det finns normer om att en viss typ av lek ska ske i de olika rummen. Detta är tvärt emot de engelska förskolor, där det är mer tillåtet för barnen att ta med sig leksakerna till andra rum och fortsätta leken där. Till exempel att i en svensk förskola där en rollek som innehåller dockor ska ske i förskolans hemvrå, eftersom att det är den platsen som barnen får lov att leka med dockorna. Forskaren menar även att i de svenska förskolorna finns det mer regler kring vart barnen får leka, än i till exempel engelska förskolor.

4. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

I följande avsnitt kommer vi ta upp den teoretiska utgångspunkt som har fungerat som ett stöd och verktyg i analysarbetet. I denna studie har vi valt att analysera utifrån den sociokulturella teorin, interaktionistiska lekteorin samt kommunikationsteorin. Dessa tre teorier är relevanta att undersöka och utgå ifrån, då studiens syfte är att undersöka förskolebarns rollek och vad

förskollärare har för uppfattningar och förhållningssätt när det gäller barns utveckling i rolleken. Den sociokulturella teorin handlar om hur människor lär i sociala sammanhang, den interaktionistiska lekteorin bidrar med ett sätt att analysera det sociala samspelet mellan barnen och kommunikationsteorin tar vi hjälp av i analyseringen om vad det är som sker i leken.

4.1 Sociokulturella teorin

Lev S.Vygotskij är den sociokulturella teorins främsta företrädare och det är hans teori om den närmaste utvecklingszonen som har en stor del i den sociokulturella traditionen. Jensen (2013, s. 78) beskriver Vygotskij's teori om den närmaste utvecklingszonen som barnets nuvarande utvecklingsnivå och vad barnet kan klara av till att kliva in till nästa nivå, dock med stöd av en vuxen eller en äldre kamrat.

Enligt Dysthe (2003, s. 41) handlar den sociokulturella teorin om hur människans lärande sker i olika sociala sammanhang, där vikten läggs på att man lär sig tillsammans och att man integrerar med varandra för att ta del av varandras kunskaper. Detta kan kopplas samman med hur Säljö (2000, s. 13) beskriver hur individen lär inom det sociokulturella perspektivet. Författaren skriver att lärandet sker igenom barnens sätt att sprida information, dela kunskaper och färdigheter mellan sig. Han beskriver även att barnens lärande inte påverkas av deras kulturella bakgrund, utan det som har en betydelse för barnens lärande är hur de är som individer och barnens sociala bakgrund.

Svensson (2009, ss. 32-33) beskriver i den sociokulturella teorin, att människan utvecklar ett nära samband med det sociala, historiska och kulturella sammanhang, därför är det viktigt att se till helheten. Detta kan kopplas till barnens lek och rollek. Där barnen i olika roller kan ta inspiration från olika individer och hur förskolan arbetar kring vissa ämnen, med hjälp utav sina sociala förmågor. I undersökandet av förskolebarns rollek kan vi som observatörer ta hänsyn till de fem olika perspektiven inom den sociokulturella teorin. De olika perspektiven är individ, kulturellt, socialt och historiskt samt utvecklingsperspektiv. Lärande har ingen påverkan på den historiska eller kulturella bakgrunden, utan det är individen och barnets sociala bakgrund som kan påverka lärandet. Lärandet sker inom det sociokulturella perspektivet genom information, delade kunskaper och färdigheter.

4.1.1 Vygotskij syn på lek

Vygotskij (1995, s. 9) menar att grunden för barns skapande redan finns i leken, där barnet tolkar sina upplevelser och dramatiserar dessa genom att framhäva och överdriva det som är karakteristiskt i barnets värld. När barnen leker berättar de en historia och inom rolleken är leken i sig och lekens handling sammanlänkande med varandra. Detta kan kopplas samman med barnens rollek. I rolleken lär sig barnen med hjälp av samspelet med varandra, det vill säga att de lär sig att samarbeta, bearbeta händelser och ges utrymme till att använda sin fantasi och sina erfarenheter. Enligt Vygotskij (1995) utgår människans läroprocess och lärande från en social aktivitet, där ett exempel är förskolan, då barnen befinner sig i en lärande miljö tillsammans med förskollärare, där lärande är i fokus och det sker kontinuerligt.

Dysthe och Igland (2003, s. 79) hänvisar till Wertschs (1991) medierande metod. Det innebär att en individ tar kontakt med sin omvärld med hjälp utav de olika kulturella redskapen. Författarna nämner att Vygotskij tar upp semiotisk mediering inom den sociokulturella teorin. Teorin innebär att medieringen sker med hjälp utav meningsbärande symboler och det verbala språket. Mediering är ett centralt begrepp i den sociokulturella teorin, vilket är vikten av lärande och utveckling i den medierande metoden. Det är viktigt att när man studerar ett ämne eller en situation, att man ser till helheten och inte enbart på ämnet eller situationen, detta för att kunna förstå vad som sker och varför det sker.

4.1.2 Interaktionistiska lek teori – samspelet med andra

Den interaktionistiska lek teorin bygger på det sociala samspelet. Hwang & Nilsson (2011, s. 69) beskriver den interaktionistiska lek teorin, i att det är den viktigaste egenskapen hos människan att den aktivt tolkar situationer, budskap och relationer. För att barn ska kunna vara i interaktion med andra, måste barnen kunna samspela, ha gemensamma uppfattningar och se till att innebörden i de sociala situationerna är samma för att lekarna skall kunna bli meningsfulla. Beroende på hur leken är utformad kan man se barnens samspelsförmåga med varandra inom leken.

I den sociala leken är barnens utveckling i fokus, där barnen med hjälp av leken testar sina kunskaper och utvecklar sin identitet. Genom att göra detta utvecklar barnen en förmåga att skapa relationer samt sociala samspel mellan olika individer i gruppen som leker (Hwang & Nilsson 2011, s. 222).

4.2 Kommunikationsteori

Bateson är en känd teoretiker inom forskningen om kommunikation, där han väljer att fokusera på de olika kommunikationsaspekterna inom leken. Kommunikationsteorins viktigaste delar och det som teorin bygger på är leksignaler, lekramar och lekens kontext.

Enlig Jensen (2013, ss. 122-125) är kommunikationsteorins viktigaste del kommunikationen i sig själv och att det även är det som denna teori bygger på. Ett exempel inom rolleken kan vara när barnen leker kurragömma, då barnen har bestämda roller för att leken skall fungera. Rolleken innehåller vissa regler där specifika leksignaler finns för att kunna ge leken en mening. Detta kallas för regellek. I en regellek kan barnen utveckla både sin kroppsliga och verbala kommunikation, där barnen lära sig att lyssna och integrera med andra barn och vuxna. En viktig del i leken är kommunikationen, vilket Bateson (Hwang & Nilsson 2011, ss. 222-223) har dragit slutsatser om kring leken och fantasin ur en kommunikationsinriktad syn, som grundar sig på relationer som finns i leken. Kommunikationen kan fördelas på många nivåer där det finns en grundnivå som inriktar sig på lekhandlingen. Metanivå är en annan nivå som handlar om kommunikationen mellan olika parter och vad som föregår mellan dem inom leken (Hwang & Nilsson 2011, ss. 222-223).

5. METOD

I detta avsnitt kommer vi presentera vårt val av metod och redskap, samt redogöra för hur vi har gått tillväga i vårt val av urval. Det kommer även ske en presentation av genomförandet av undersökningen och hur vi har förhållit oss till de etiska principerna, tillförlitlighet och trovärdighet i denna studie. Avslutningsvis presenteras analysarbetet, samt bearbetningen utav det insamlade datamaterialet utifrån intervjuer och observationer.

5.1 Kvalitativmetod

En kvalitativ metod kan användas bland annat för att få en djupare förståelse för hur barnet utvecklas inom rolleken och förskollärarnas uppfattningar och förhållningssätt till barnens utveckling inom rollek, vilket kan kopplas till detta examensarbetets syfte.

Enligt Trost (2010) kan en forskare använda sig av en kvalitativ metod ifall forskningen har som syfte att undersöka en individs uppfattningar kring ett kunskapsområde. Detta kan kopplas till vår studie där vi bland annat har valt att undersöka förskollärarnas uppfattningar och förhållningssätt kring barnens utveckling i rolleken. Observationer och intervjuer är två redskap som ofta används av forskare i kvalitativa studier. Det redskap som vi har använt oss av i datainsamlingen är observationer och intervjuer.

5.1.1 Observation

Rubenstein Reich och Wesén (1986) nämner att det som krävs för att en observatör skall kunna få en generell bild av vad det är som sker i rolleken, samt för att få en förståelse för vad det är som sker måste hen se till att specificera sig. För vår studie innebär detta att vi fokuserar på vad det är barnen leker i rolleken, barnens rolltagande, lekmiljön samt hur de använder sig av de olika lekkunskaperna inom rolleken. Enligt Rubenstein Reich och Wesén (1986, s. 53) är löpande protokoll ett sätt att samla in data om vad det är som sker i leken. Med hjälp av det löpande protokollet kan observatören få information om vilken rollfördelning barnen har, samt hur barnen uppfattar sin egen roll i leken.

Løkken och Søbstad (2013) menar att det är viktigt att observatören har strukturerat upp och planerat hur och när hen ska observera i förhand innan observationen påbörjas. Thurén (2007, s. 17) menar att observatören enbart skall stödja sig på det fakta som observatören med sannolikhet kan säkerställa.

Bjørndal (2005, ss. 43-44) tar upp att det kan vara en fördel att du som observatör väljer att inte delta i det som sker, vilket vi har gjort i vårt observationsarbete. Vi som observatörer har valt att inte vara delaktiga i barnens rollek utan istället sitta bredvid och samla in data. Detta för att vi inte vill påverka lekens innehåll eller påverka vår datainsamling. Vi valde att använda oss av ett löpande protokoll när vi observerade barnens rollek, det vill säga att under tiden som vi observerade barnen har vi på papper antecknat direkt det som skett i leken.

5.1.2 Intervju

Enligt Borg och Gall (1979) i Løkken och Søbstad (2013, ss. 106-107) finns det tre olika sorters sätt att intervjua, *strukturerad*, *semi-strukturerad* och *ostrukturerad*.

Strukturerad intervju är när frågorna är formulerade och utarbetade i förhand i en bestämd ordning, samt att intervjupersonen kan välja mellan olika fasta svarsalternativ exempelvis ja och nej frågor. Det finns även strukturerade intervjuer som har öppna svarsalternativ, där personen kan svara mer utförligt på frågan. Semi-strukturerade intervjuer innefattar att intervjun har en tydlig struktur, där intervjufrågorna är öppna och det inte finns fasta svarsalternativ

(Trost 2010, s. 42). Ostrukturerad intervju innebär att intervjuerna är mer ostrukturerade och följer ingen direkt ordning, utan den är mer öppen och respondenten får formulera sina egna svar till frågorna.

Vi använde oss av semi-strukturerade intervjuer med öppna frågor, där våra intervjufrågor samt följdfrågor ställdes utefter intervjuens gång. Anledningen till att vi valde att använda oss utav de öppna frågorna var för att förskollärarna skulle kunna ha möjligheten att utveckla sina svar, samt för att ge oss som intervjuare möjligheten till att kunna följa upp deras svar eller lösa trådar. Enligt Lantz (2007, ss. 65-66) har varje människa ett eget ”referenssystem”, det vill säga att vi alla har egna uppfattningar och olika sätt att bemöta andra människor. På grund av detta referenssystem är det viktigt att vi som intervjuare ser till att vi skapar oss en förståelse för att vårt eget inre referenssystem inte alltid stämmer överrens med andras, i detta fall respondentens. Intervjufrågorna utformades utifrån studiens syfte och frågeställningar kring förskollärares förhållningssätt och uppfattningar kring barnens rollek (bilaga 2).

5.2 Urval

Vi har valt att observera barn mellan tre till sex år ute på förskoleavdelningar i olika förskolor i Sverige, samt intervju fem stycken yrkesverksamma utbildade förskollärare som arbetar med barn i tre till sex årsåldern.

Förskollärare som medverkade i intervjuerna:

- Anna – Kommunal förskola
- Barbro – Kommunal förskola
- Catrin – Kommunal förskola
- Daniella – Kommunal förskola
- Elin – Kommunal förskola

Barn som har medverkat i observationerna:

- Anna (4år)
- Ben (5år)
- David (6år)
- Filippa (4år)
- Fredrik (4år)
- Jasmine (6år)
- Johanna (5år)
- Jonas (4år)
- Linnea(5år)
- Malin (4,5år)
- Nelli (4år)
- Rebecca (4år)
- Viktoria (4år)

Namnen på de förskollärare och barn som har medverkat i denna studie har blivit fingerade och byts ut till påhittade namn.

Anledningen till att vi har valt att observera barn som är tre till sex år gamla, är för att många barn i den åldern leker rollekar dagligen. Barnen i den åldern behärskar ofta det verbala språket samt lekreglerna. Detta gör det lättare för oss som observerar att förstå lekens innehåll. Vi har valt att endast intervju utbildade förskollärare och inte barnskötare, för att förskolläraren har större ansvar för barnets utbildning, samt har djupare kunskap inom barns utveckling. Eftersom förskollärarna arbetar med barn som är tre till sex år gamla kan deras svar vara baserade utifrån dessa åldrar. Forskning visar även att barn i den åldern leker mer aktivt med rollek och har en

större förståelse för lekens innebörd och lekkunskaper. Jensen (2013, s. 113) nämner att barn bygger upp sin förståelse för användandet av lekkunskaper inom rollek, men att de är först vid tre årsåldern som barnen börjar leka mer på låtsas med andra på eget initiativ och har större förståelse för lekkunskaperna. Författaren nämner även att det kan vara svårt för barnen att förstå de andra barnens avsikter inom leken upp till fyra års ålder.

5.3 Genomförande

I detta avsnitt kommer vi att presentera hur vi har använt oss av observationer och intervjuer som verktyg i framtagandet av data i denna studie. Innan vi påbörjade intervjuerna och observationerna skickade vi ut ett missivbrev till vårdnadshavarna (bilaga 5) samt pedagogerna (bilaga 1) på förskolorna. Detta för att kunna se vilka som kunde delta i studien och ge förskollärarna en möjlighet till att förbereda sig inför intervjun. Vi har observerat på två stycken förskolor och intervjuat på tre olika förskolor.

5.3.1 Observation

Genom det missivbrevet som skickades ut till två stycken förskolor som vi hade frågat om vi fick komma ut och observera hos, fick vårdnadshavarna och förskollärarna information om vad studien har för syfte, studiens innehåll samt de forskningsetiska principerna. Vi skickade även ut ett informationsbrev till förskollärarna med liknande information som den i missivbrevet. Detta gjorde att respondenterna fick kunskap om vad för krav som ställs på oss som observatörer och intervjuare, samt respondentens rättigheter. Efter att ha samlat in godkännandena från vårdnadshavarna bestämde vi tid och plats med förskollärarna, för att se när det passade dem ”bäst” att komma och observera samt intervju. Observationerna varade i ca 5-10 minuter och genomfördes både inomhus och utomhus för att kunna se om det finns en variation i barnens rollek beroende på lekmiljö. Vi gjorde sammanlagt 20st observationer, där en av oss genomförde 6 stycken observationer medan de andra två genomförde 7 stycken observationer vardera. Dessa observationer genomfördes på två olika förskolor både under för- / och eftermiddagen. Vid varje observation fanns det endast en observatör med, eftersom vi ville undvika att observera samma situation samt för att vi skulle få en bredare datainsamling. Enligt Løkken och Søbstad (2013) ska transkriberingen ske på en lugn plats där observatören inte kan bli störd, utan att hen kan fokusera på de tankar och funderingar som uppstod under den tiden de observerade. Detta gjorde vi genom att sätta oss på en lugn plats i ett arbetsrum eller liknande rum i respektive hem. På detta sätt kunde vi undvika olika störande moment, till exempel att vi stängde av våra mobiltelefoner, eftersom vi ansåg att detta eventuellt kunde komma att påverka vår bearbetning av resultatet av datainsamlingen.

5.3.2 Intervju

Intervjuerna med förskollärarna tog cirka 15-20 minuter att genomföra per deltagare, men med undantag från gruppintervjun som tog 50-60 minuter. Vi gjorde totalt fyra stycken intervjuer. Det genomfördes tre enskilda intervjuer och en gruppintervju med två stycken förskollärare, där alla intervjuer skedde på en lugn plats för att vi inte skulle kunna bli störda. Anledningen till att det genomfördes en gruppintervju var för att det skedde en misskommunikation mellan oss och de förskollärare som skulle intervjuas, då förskollärarna hade uppfattat det som att det skulle vara en gruppintervju. Vi valde att fråga respondenterna om de kunde tänka sig att göra enskilda intervjuer istället, men de svarade att de kände sig tryggare i att göra en intervju tillsammans. Därför föll valet på gruppintervju vid detta tillfälle. Vid vardera intervjun fanns det en respondent och en intervjuare, med undantag från gruppintervjun där det var två respondenter som deltog i intervjun. Intervjuerna spelades in för att vi skulle vara säkra på att informationen inte skulle bli misstolkad eller glömmas bort.

5.4 Forskningsetik

I studien tog vi hänsyn till de fyra etiska principerna, informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet.

Bryman (2011, s. 131) skriver om *Informationskravet* att det innebär att forskaren skall informera de personer som ingår i undersökningen. Det är viktigt att deltagarna får information om att det är en frivillig process och att de har rätt till att säga nej och inte vilja delta längre. Deltagarna har även rätt till att bli informerade om vad som ingår i undersökningen och hur den kommer att användas och publiceras. Detta togs hänsyn till genom att vi innan observationerna och intervjuerna påbörjades, skickade vi ut missivbrev samt informationsbrev för att ge ut information till vårdnadshavare och förskollärare. I breven berättade vi om vad för rättigheter de har som respondenter, samt vilka skyldigheter vi har som observatörer och intervjuare. Vid varje observation började vi med att berätta för barnen om att de har rätten till att avsluta sitt deltagande när de vill, samt att vi talade om för barnen när vi började respektive avslutade observationen. Detta för att barnen skulle kunna vara medvetna om när de blev observerade och inte.

Enligt Bryman (2011, s. 132) innebär *samtyckeskravet* att deltagarna själva kan bestämma om de vill delta i undersökningen. Om deltagaren är minderårig behöver forskaren få ett godkännande av vårdnadshavaren innan undersökningen påbörjas. Detta följde vi genom att ett missivbrev skickades ut till vårdnadshavarna där de fick skriva under med sin signatur för att visa att de godkände att barnen fick medverka. Innan vi började observera och intervjua frågade vi deltagaren ännu en gång ifall de ville vara med. Under och innan observationerna påbörjades studerade vi barnens kroppsspråk, då många barn inte alltid vågar uttrycka att de inte vill vara med verbalt. Detta för att kunna visa upp ännu tydligare att vi följer samtyckeskravet.

Nyttjandekravet innebär att materialet som forskare samlat in endast ska användas för forskningens ändamål (Bryman 2011, s. 132). Detta krav tog vi hänsyn till genom att vi endast använde det insamlade materialet till forskningens syfte. På detta sätt kunde vi säkerställa att all data som samlats in inte kunde spridas vidare eller användas till att publiceras i något annat syfte.

Konfidentialitetskravet (Bryman 2011, s. 132) innebär att forskaren håller uppgifter som namn, bostadsort, arbetsplats och känslig information på ett säkert sätt där informationen inte är tillgänglig av obehöriga, samt att alla namn på deltagarna och platserna blir fingerade. Det är extra viktigt att forskaren är noggrann med att deltagarna och platsen i undersökningen blir ordentligt fingerade. Konfidentialitetskravet tog vi hänsyn till i vår studie, genom att vi har fingerat respondenternas namn och platserna där vi utfört observationerna och intervjuerna. Enligt Bryman (2011, ss. 133-134) måste konfidentialitetskravet efterföljas noggrant, eftersom det kan finnas risk för att platsen eller deltagarna som medverkar kan bli identifierade. Efter att observationer och intervjuer genomförts förvarades materialet på ett säkert ställe för att inte obehöriga skulle kunna få tillgång till det.

5.4.1 Reliabilitet, giltighet och validitet

I detta avsnitt kommer vi gå in djupare på hur vi har arbetat för att ta hänsyn till undersökningens reliabilitet, giltighet och validitet.

Det är viktigt att reliabilitet får genomsyra arbetet och går lätt att uppfatta (Kvale & Brinkmann, 2009). Reliabilitet innebär att de mätningar och den datainsamling som har gjorts är korrekt utförd, att forskaren inte har gjort några ändringar för att förbättra resultatet (Thurén, 2007, s.26). För att öka vår undersöknings reliabilitet har vi tagit hänsyn till detta genom att vi har varit kritiskt medvetna om vårt val av tillvägagångssätt för datainsamling och hur vi granskar

resultatet. Enligt Denscombe (2009) ska forskaren i en kvalitativ studie som denna utforma säkra och noggranna mätningarna i sin undersökning för att den skall bli tillförlitlig. Giltigheten och reliabiliteten i en kvalitativ studie är också beroende av hur skicklig forskaren är när det kommer till datainsamlingen, då det bygger på hur forskaren är som observatör och samtalspartner under intervjun. Detta är något vi har tagit hänsyn till och tänkt på när vi genomförde observationerna och intervjuerna. Innan intervjuer och observationer såg vi till att respondenten var informerad om vad som skulle ske, samt att vi såg till att vi som observatörer och intervjuare var väl förberedda innan momentet påbörjades. Det vill säga att inför intervjun hade vi i lugn och ro tagit fram frågor och övat på att prata med en respondent innan den riktiga intervjun genomfördes. Inför observationen hade vi förberett oss genom att skriva ner förkortningsord i förväg, samt se till att vi hela tiden hade vårt anteckningsblock nära till hands när vi studerade den pågående leken på förskolan.

Bryman (2011, s.52) nämner även att det är viktigt att forskaren utformar sina undersökningsfrågor på ett sådant sätt att en annan forskare skall kunna göra om studien och komma fram till liknande resultat. Det kan vara svårt vid observationer och intervjuer att få fram samma resultat som den tidigare studien, då forskarna kan använda sig av olika deltagare i sina studier, vilket kan leda till att resultatet inte blir likadant. Därför är det viktigt att vi utformar våra intervjufrågor på ett sådant sätt att det är lätt för deltagaren att förstå vad det är vi vill veta och på detta sätt tar vi hänsyn till undersökningens validitet. Validitet innebär att du faktiskt har undersökt det område som var planerat och inte har sökt sig bort från ämnesområdet (Thurén, 2007, s.26). Detta gjorde vi genom att testa frågorna i förväg, så kunde vi se till att respondenten gav ett så snarligt svar till det som vi trodde att förskollärarna senare skulle svara under intervjuerna. Eftersom vi utformade frågor på ett sådant sätt att de var enkla att förstå för respondenten, gav vi dem en möjlighet till att kunna förstå frågorna bättre och på så sätt ge oss som intervjuare djupare svar. Enligt Thurén (2007, s.26) kan en studie vara giltig trots förändringar i studien, men då måste dessa förändringar dokumenteras i forskningsarbetet.

5.5 Analys av insamlat material

5.5.1 Analysering av observationsmaterial

1. Enligt Løkken och Søbstad (2013) ska observatören vara utvilad och känna sig förbered innan hen börjar observera, eftersom detta har en viss betydelse för att vi ska kunna ta hänsyn till reliabiliteten i arbetet. Detta gjorde vi för att på bästa möjliga sätt kunna genomföra observationerna utan att vår trötthet mm skulle ha någon påverkan.
2. Observationerna genomfördes på tumanhand och på två olika förskolor. Under observationerna som genomfördes förde vi alla tre löpande protokoll under dagtid som senare på eftermiddagen skrevs ner till en mer sammanställd och tät beskrivning. Efter att observationerna genomförts skrevs allt noggrant ner och lästes igenom ett flertal gånger. Enligt Løkken och Søbstad (2013) ska transkriberingen ske på en lugn plats där observatören inte kan bli störd, utan att hen kan fokusera på de tankar och funderingar som uppstod under den tiden de observerade. Detta tog vi hänsyn till genom att sitta i ett avlägset rum och i lugn och ro sitta och skriva ner våra tankar kring det vi sett i barnens rollek. Anledningen till att vi valde att arbeta på detta sätt var för att vi skulle kunna vara säkra på att vi fått med allt det vi sett och de tankar som uppkom under observationerna, för att senare kunna sitta och sammanställa och kategorisera all data tillsammans.

3. Efter detta påbörjades en kategorisering där det insamlade materialet som kunde kopplas till vår frågeställning och syftet markerades med olika färger för att se lekkunskaperna som barnen använder sig av. Parallellt drogs mellan de olika observationerna för att kunna hitta likheter och olikheter i materialet. På detta sätt analyserades observationsmaterialet kontinuerligt under arbetets gång, genom att vi hela tiden gick tillbaka och studerade kopplingen mellan de olika observationerna som genomförts och studiens syfte och frågeställningar.
4. Därefter gjordes reflektioner kring det insamlade materialet, där vi sökte förståelse för hur barnens agerande i rolleken kunde kopplas till tidigare forskning inom rollek.
5. Efter att vi gemensamt gått igenom observationsmaterialet genomfördes en analys och bearbetning av det insamlade materialet. Vi gick igenom observationerna tillsammans och hjälptes åt med att kategorisera in materialet i olika grupper, för att på så sätt kunna sortera ut vad för sorts rollekar det var som vi hade observerat. De olika kategorierna som framkom är, *funktionsroll, familjeroll och karaktärsroll*.
6. Utifrån analyseringen av materialet trädde ett mönster fram som visade på skillnader mellan barnens lekkunskaper samt likheterna som finns inom rolleken på förskolorna.
7. Kullberg (2004 s. 183) beskriver selektiv kodning. Selektiv kodning innebär att observatören endast tar fram det data som passar in i forskarens studie, det vill säga att forskaren fick fram en ”total mätnad”. Detta är något som vi använde oss utav i den slutgiltiga analysen. Dock kände vi att detta inte var något som vi kunde uppnå helt på grund av att vi hade för kort tid och inte tillräckligt med data.

5.5.2 Analysering av intervjuer

1. Innan intervjuerna genomfördes tog vi fram intervjufrågor som vi kunde koppla samman med de frågeställningar vi har för denna studie kring förskollärarens förhållningssätt och uppfattning kring rollek. Detta gjordes med hjälp av ett kodningsindex.
2. Intervjusvaren analyserades senare i förhållande till studiens frågeställningar och syfte. I analyseringen av intervjusvaren valde vi att bortse från förskollärarens tid som yrkesverksamma förskollärare.
3. Intervjusvaren sammanställdes och det skedde en kategorisering för att få fram de likheter och olikheter som finns, för att kunna få en inblick i förskollärarens syn samt förhållningssätt kring arbetet med rollek i förskolan. Detta gjordes genom ett kvalitativt kodningsschema (Bilaga 4) där vi använde oss av färgpennor. Under analyseringen av materialet använde vi oss av olikfärgade markeringspennor för att kunna tydliggöra kopplingen mellan området rollek och förskollärarens syn samt förhållningssätt till rolleken och lekmiljön.
4. Enligt Trost (2010, s. 147) finns det tre steg som man går igenom i analyseringen av kvalitativa intervjuer. Det första är insamlingen av data, andra är analys av det insamlade data och det sista är att tolka materialet med hjälp av olika teoretiska verktyg.

Genom att vi har analyserat förskollärarnas svar har vi och fått fram gemensamma likheter och olikheter i det de svarat kring respektive fråga.

6. RESULTAT

I detta avsnitt redovisas det material som har samlats in under intervjuer och observationer.

Intervju med förskollärarna

I detta avsnitt presenteras hur förskollärarna ser på barnens utveckling inom rollek, de lekkunskaper som förskollärarna anser att barnen behöver för att kunna rolleka. Vi kommer även ta upp hur förskollärarna själva ser på sitt deltagande i rolleken och hur de arbetar med lekmiljön.

6.1 Förskollärarnas syn på rollek

I resultatet framkommer det att samtliga förskollärare pratar om barns möjligheter att utvecklas genom rollek. Förskollärarna nämner bland annat att de ser barnen leka rollek under flera tillfällen under den tid de är på förskolan, samt att det finns en stor variation i vad det är som barnen leker inom rollek.

Beskrivningen av rollek varierade, men det fanns ändå likheter i deras tankesätt kring begreppet rollek. Förskollärarna definierade rollek som att barnen med hjälp av sin kreativitet och fantasi, kan sätta sig in i olika roller. Förskollärarna Anna och Daniella menar på att i rollek går barnen in i en vuxens roll och bygger sin lek på sina tidigare erfarenheter, upplevelser och fantasier och på så sätt skapar sig en egen lekvärld.

Rolleken är allt att leka och bygger på regler.
Det är som jag har sagt förut, att det är baserat på egna erfarenheter och att man bestämmer från början vad det är dom ska leka. Det är den sorts lek där barnen använder sig mest utav sin fantasi och kreativitet. (Daniella)

Daniella och Anna betonar att reglerna inom leken har en stor betydelse för lekens utgång. Förskollärarna berättar att det krävs att barnen har en förståelse för vad det är de leker samt en insikt i lekens betydelse.

De olika typer av rollekar som förskollärarna nämnde att barnen lekte mest var, mamma, pappa och barn, pickniklek, skola, doktor, tjuv och polis samt affär. Elin pratar om att barnen bearbetar händelser eller sådant barnen sett på tv genom rolleken.

Nu är det mycket melodifestivalen också där barnen är Molly och Dolly, de som är i perukerna. Dom är väldigt medvetna om vad som händer runt omkring på tv och sådant. (Elin)

Elin menar att barnens rollekar påverkas av det som sker i deras vardag och tar tillvara på detta senare inom rolleken. Barnen utformar olika roller i leken utifrån sina erfarenheter och diverse karaktärer som de har sett, samt att de gärna vill efterlikna och imitera dessa karaktärer och artister.

Förskollärarna anser att den verbala kommunikationen är en viktig del inom barnens utveckling i rollek. Barnens språk kan utvecklas med hjälp utav rolleken, eftersom ordförrådet byggs på, de får träna sig på att argumentera och diskutera när de väljer roller inom rolleken. Barnens sociala utveckling tränas genom att barnens lär sig att samarbeta, turtagande, anpassa sig efter

andra i leken och empati i rolleken. En del av förskollärarna menar att det är mycket som barnen tränar på inom rolleken, vilket i sin tur har en påverkan på barnens utveckling.

Man utvecklas som person, hur man är mot varandra och dom lär sig att samarbeta. Det sociala samt det verbala språket är självaste grunden för att ett barn skall kunna leka, samt för att kunna ha ett socialt samspel. Detta kan påverka barnen senare när dem blir äldre, eftersom barnen kan få det svårare att leka osv. (Elin)

6.2 Förskollärare om barns lekkunskaper

I detta avsnitt kommer vi gå in djupare på vad för sorts lekkunskaper som förskollärarna anser att barnen använder sig av inom leken, samt vilka egenskaper som krävs för att kunna vara med och leka.

Samtliga förskollärare som har blivit intervjuade har liknande uppfattningar kring vad för lekkunskaper som det krävs att barnet behöver ha för att kunna vara med i en rollek. Bland annat turtagande, socialt samspel, kommunikation, förståelse för lekens innehåll, lekregler och leksignaler. Anna och Barbro menar att den sociala kompetensen krävs för att ett barn skall kunna leka på samma nivå tillsammans med de andra barnen.

Det har vi ett prakt exempel på här eftersom det sociala inte funkar kan hen ju inte leka, utan det blir den här bredvid leken. För hon saknar ju den här förståelsen. (Anna)

För man måste ju förstå lekens regler och ha en insikt i lekens betydelse för att kunna leka. (Barbro)

Elin nämner att barnen stärker sitt självförtroende med hjälp utav rolleken, genom att barnen stärker sig själva som individer. Samtliga förskollärare beskriver sin uppfattning om vad för lekkunskaper som barnen använder sig av inom rolleken. I leken får barnen lära sig att samarbeta, träna på turtagande, att anpassa sig efter varandra, det sociala samspelen, bearbeta händelser samt få en förståelse för reglerna i leken.

Under analyseringen av materialet kring lekkunskaper, hittade vi en del olikheter mellan respondenternas svar kring vad för lekkunskaper som det krävs att barnen behärskar för att kunna rolleka. Svaren skiljde sig genom att tre av fem förskollärare valde att fokusera på barnens sociala kompetens, medan två fokuserade på språket. Daniella menar på att det sociala är det viktigaste, samt att det är viktigt att barnen kan samspela med varandra oavsett vilket förhållningssätt de har till varandra. Där de skall kunna respektera varandras känslor och åsikter.

Språket är en väldigt viktig del, att de kan prata med varandra och göra sig förstådda när de leker rollek. (Elin)

6.3 Förskollärares arbete i förskolan med rollek

I detta avsnitt kommer vi att ta upp hur förskollärarna ser på sitt arbete inom förskolan med rollek. Det vill säga att vi kommer att ta upp förskollärarnas deltagande i barnens rollek, hur de dokumenterar rolleken och deras arbete med att skapa en bra lekmiljö för barnen.

Resultatet visar på att samtliga förskollärare tyckte att deras deltagande inom rolleken kunde både ha en positiv och negativ inverkan på lekens utgång. Ett flertal av förskollärarna ansåg att

barnen var mer restriktiva och inte vågade leva ut lika mycket i rolleken när de är med. Anna tar upp ett exempel när barnen rolleker.

Dom kan liksom låtsas att dem är på någon balett och göra någon balettdans åh fjanta, eller liksom, men när vi är där så blir det sådär pinsamt. (Anna)

Dock menar Catrin att detta kan skilja sig åt beroende på vad det är för rollek som barnen gör, eftersom i vissa rollekar fungerar det bättre och barnen gärna låter förskolläraren vara med och leka. Daniella berättar att förskolläraren skall tänka sig för innan hen träder in i leken, eftersom detta kan leda till att förskolläraren stör leken. Genom att när förskolläraren är med i leken kan hen ibland ha en tendens till att bli väldigt styrande.

Ja, då kanske barnen inte vågar leka på samma sätt, precis som när vuxna inte är där och kontrollerar dem. Det är lite som att barnen blir på sin vakt när man är där, att bara för att ”fröken är här” måste man vara försiktig. (Daniella)

Förskollärarna har olika upplevelser kring sin delaktighet i rolleken, samt när det sker som mest. Variationen mellan förskollärarna byggde en del på rummets lekutrymme. Anna och Barbro menar att det är lättare att kunna bli delaktiga i barnens rollek och att få barnen till att acceptera förskollärarens deltagande i leken, om den utspelar sig i ett av de större rummen till skillnad från om leken skulle skett i ett av de mindre rummen. Dock menar fyra utav fem förskollärare att deras deltagande inom rolleken ger en positiv inverkan på barnens utveckling, då förskolläraren får möjligheten till att hjälpa barnen med att stärka deras olika kunskapsområden.

Det kan vara här om dagen när jag lekte med ett utav barnen i det gröna rummet, där vi lekte med riddare och byggde ett slott. Vi hittade även på att en häst hade sprungit iväg och vi gick för att leta efter hästen. (Elin)

6.3.1 Anledningar till dokumentation av rollek

Under intervjuerna berättade förskollärarna om olika anledningar till att de arbetar med att dokumentera barns rollek. Anna nämner även att ett annat tillfälle då de observerar barnen mycket inom leken är när de märker att ett barn drar sig undan och inte vill vara med, just för att se vad det är som bekymrar barnet. Många av förskollärarna känner att de har för lite tid till att dokumentera och detta gör att dokumentationen av rolleken sker i en för liten utsträckning. Fokus blir istället på förskolans tema och inför utvecklingssamtalen, när det kommer till observation och dokumentation kring allt barnen gör på förskolan. Elin berättar om att de ofta dokumenterar när barngruppen leker bra.

Jag kan inte säga att det är en gång i månaden, men det kan vara kanske ibland. När de leker väldigt bra, så känner vi att det här måste vi verkligen dokumentera och skriva ner. Sedan frågar vi barnen om hur de hade tänkt under situationen och varför det är roligt. (Elin)

Enligt Elin har de valt att arbeta på detta sätt för att kunna få en förståelse för varför barnen valde att leka på detta sätt och för att få en inblick i hur barnen tänker. Detta för att sedan kunna reflektera över det de har observerat kring barnens rollek samt för att kunna använda sig av barnens intressen senare i planeringen av verksamheten.

Ett tema ska väljas efter barnens intressen och önskemål. Om barnen har ett stort intresse för dinosaurier, så är det bra att ha ett tema med dinosaurier, eftersom det är barnens intresse som ska styra. (Daniella)

6.3.2 Förskollärarnas arbete med att skapa en lekmiljö för rollek

Resultatet visar att alla förskollärare är måna om att skapa en lekmiljö som bygger på barnens intressen, samt där de väger in de olika teman som finns på förskolan eller den sortens lek som barnen är intresserade av. Till exempel att förskollärare kan ändra ett rum som till en början var menat som ett sagorum till en borg där riddarna kan härja omkring. Bland annat Barbro och Anna menar att ekonomin samt utrymmet på förskolan har en stor betydelse för om förskollärarna kan ge barnen det materialet som de saknar för rolleken.

För visst skulle det vart fint med ett stort kök med massa olika tillbehör som barnen kunde använda till sin pickniklek. Detta hade ju säkert också kunnat locka killarna till att vilja vara mer i hemvrån än dom är nu. (Anna)

6.3.3 Lekmiljön på förskolan

I resultatet framkommer det att alla fem förskollärare tycker att barnens intresse ska vara utgångspunkten för lekmiljön. Det vill säga att materialet som förskollärarna tar fram åt barnen skall vara sådant som är relevant för barnens nuvarande lek och intressen, exempelvis försöka köpa in fler utklädningskläder inom det temat som barnen är intresserade av. Ett exempel som Barbro och Anna berättade om var när de tog fram Barbiedockor för att tjejerna på avdelning inte verkade ha någonting att göra.

Då kom Barbiedockorna fram och det har dom lekt mycket med sen dess. För genom att göra det såg vi ju till barnens intresse och skapade en lekmiljö utefter det. (Barbro)

Förskollärarna berättar om vart på respektive avdelningar som rolleken syntes mest. Det var allt ifrån hemvrån och lekrummet till skogen ute på gården, där det skedde både fartfyllda och lugnare rollekar beroende på vilka barn som deltog i leken. Detta benämner Elin under sin intervju, att de försöker skapa en lugnare lekmiljö inne på förskolan genom att begränsa antalet barn som får vara i respektive rum. Anna berättar om variationen av rollekar inne på förskolan.

Det är väldigt blandat, pojkarna har mycket att dom ska brottas, springa, hoppa över saker och rädsla typ. Medan tjejerna oftast är rätt lugna med sina, mamma, pappa och barn lekar. (Anna)

Alla förskollärare berättar om vikten av en inbjudande lekmiljö, då det är den som är början till den skapande leken. Till exempel att det finns en mängd material framme redan när barnen kommer på morgonen, vilket i sin tur kan leda till att barnen redan från start börjar rolleka. Elin samt flera av de andra förskollärarna pratar om att lekmiljön är något som SKA vara stimulerande, inbjudande och skapande för barnens rollek.

Lekhallen är ett exempel på ett ställe där vi jobbat mycket med lekmiljön, där vi har utklädningskläder, väskor och skor osv. och ibland har vi haft peruker och hattar. Materialet måste vara framme för att kunna skapa en bra rollek och lekmiljö, som i sin tur skapar intresse och nyfikenhet hos barnet. (Elin)

Elin pratar också om att det är olika situationer av lekar som avgör ifall förskolläraren kan delta i rolleken eller inte. Det beror på hur leken är utformad, vem det är som leker, samt vilken tid på dagen leken sker.

Alla respondenter som medverkade nämnde att utklädningskläder har de på respektive avdelningar. Några andra material som respondenterna nämnde var, köksredskap, dockor, vagnar, sängar, doktors material. Catrin pratade om hur barnen kunde använda olika material för att de ska föreställa något annat än vad det är från början.

Dom har ju sprungit runt med filter runt halsen och lekt superhjältar. (Catrin)

Dock påpekar Catrin om att det finns risk för barnets säkerhet där det kan skada barnet på många sätt. Något förskolan har tagit hänsyn till är att inte låta barnen leka med material som kan skada i detta fall filter runt halsen. Därför har förskolläraren införskaffat material som är säkrare för barnen att leka med, men ger liknande effekt till rolleken.

Något Catrin och Barbro tyckte att de saknade på förskolan var köksmaterial för att skapa mer rollek samt att skapa en miljö som är inbjudande för alla barnen.

Också för att det kanske ska bjuda in mer för killarna till att få utveckla sin picknik lek. Skulle vilja ha nya lekstugor med fast inredning. (Catrin)

Elin och Daniella var intresserad utav att köpa material som var relevant för rollek som pågick på deras förskola. Något båda tyckte att just de materialen saknades för att komplettera barnens rollek.

Ja, absolut för nu förtiden finns det olika program till exempel tv-spel som barnen är väldigt intresserade av och vi har gamla saker. Då behöver man lite mer och nytt för att stimulera barnens fantasi. (Daniella)

6.4 Observation

I detta avsnitt kommer vi att ta upp de teman vi har hittat under analyseringen ut av observationerna, för att kunna få fram vilka lekkunskaper barnen använder sig utav inom rollek. Lekkunskaperna illustreras med hjälp utav utdrag ur våra observationer. De tre kategorierna inom temat är:

- Funktionsroll
- Familjeroll
- Karaktärsroll

Inom dessa tre kategorier kan vi se vad det är barnen leker, men också hur de använder sig utav de olika lekkunskaperna. Under observationerna observerade vi rolleken som barnen lekte samt vad det var för lekkunskaper som barnen använde sig utav och vilka roller de tog i leken.

Observation av lekkunskaper inom rollek

I detta avsnitt presenteras kort det tema vi har valt att sortera observationsmaterialet efter och vilka lekkunskaper som vi har sett att barnen tydligt använder sig av inom rolleken.

6.4.1 Funktionsroll – en vilja att driva leken framåt

I de observationer som vi gjorde kunde vi uppfatta att under vissa rollekar som barnen gjorde, fanns det ett barn eller en förskollärare som tog på sig en ledande roll. Denna person såg till att

leken fördes framåt och byte riktning ifall detta var behövligt för att leken skulle kunna utvecklas.

Observation 1: Filippa (4), Fredrik (4), Anna (4), leker i byggrummet med klossarna som finns i rummet, runt 10 tiden.

Fredrik bygger ett rymdskepp med stora klossar som är gjorda av mjuk plast. Filippa och Anna bygger med träklossar som ska föreställa ett slott samt leker med små dockor som är prinsessor som bor i slottet. En av pedagogerna kommer med en stor kartong till rummet och sätter sig i den och säger att

FSK: - Nu ska jag iväg.

Barnen tittar på förskolläraren och går fram till kartongen.

Fredrik: - Vad gör du?

FSK: - Jag ska köra bil.

Fredrik: - Men vill du att jag byter däck åt dig?

FSK: - Ja det kan du göra då kör jag in till bilverkstaden.
Så får du fixa.

Leken fortsätter sedan och utvecklas sedan och leder till att barnen ger sig ut på äventyr.

Filippa: - Nu blir jag tågförare och ni får åka med mig på tåget.

Fredrik & Anna: - Okej

Filippa: - har ni biljetter?

Anna: - JA, vi har biljetter här är de.

Filippa: - Okej, tack

Filippa: - Då åker vi på ett äventyr till Italien.

Fredrik: - Jaa sen åker vi till Leos Lekland.

Kommentar: I observationen upptäcker vi att förskolläraren försöker till början ha en ledande roll men att hen senare väljer att dra sig mer och mer tillbaka, för att kunna lämna plats åt de ledande barnen i leken. Under observationen kunde vi se att barnen kommunicerade med varandra för att förmedla vad som sker i leken med hjälp utav leksignaler. I leken kunde vi se att barnen använde sig av turtagande där barnen turades om att kommunicera vad de leker, detta ledde till ett samspel mellan barnen. Barnen hade lekregler också som de förklarade för varandra, till exempel att ett av barnen var förare och de andra var passagerare. Under leken kunde vi även se att barnen lekte enbart äventyr, vilket visar på att barnen höll sig inom lekramen som de hade skapat.

Framåt eftermiddagen återkommer barnen till rummet med kartongerna och det inleds en ny lek, där ett utav barnen tar en ledande roll för att kunna utveckla lekens handling. Här har barnen även inspirerats av temat musik och melodifestivalen, då det är ett ämne som är aktivt och relevant i barnens omvärld.

Observation 2: Filippa (4), Nelli (4), Rebecca (4), Viktoria (4) leker i byggrummet runt 13 tiden. Barnen lekte med klossar och kartonger som fanns i rummet. Filippa tar fram kartongerna och bygger en tv av kartongerna. De andra barnen bygger med klossar och leker med riddare och prinsessor.

Nelli får syn på vad Filippa gör och blir nyfiken. Filippa står nämligen och bygger upp en tv med hjälp av kartongerna hon hittat i rummet. När tv:n blir klar ber Filippa att Rebecca, Nelli och Viktoria sätter sig framför tv:n och ser på föreställning som hon ska genomföra. Filippa gör sig redo och ställer sig framför den uppbyggda tv:n.

Filippa: - Nu ska jag sjunga och ni får titta på mig.

Rebecca: - Jaa då är det som melodifestivalen.

Filippa: - Jaa de kan vi leka och så får ni rösta på mig.

Nelli & Viktoria: - JAA, de ska vi göra.

Rebecca: - Jag vill också sjunga

Filippa: - Det får du göra efter mig.

Efter att Filippa har sjungit och uppträtt fick Rebecca också uppträda. Efteråt fortsatte barnen att leka med klossar och andra material som fanns i rummet.

Kommentar: Vi märker av att i den här formen av rollek är det Filippa som har tagit den ledande rollen och de andra barnen hamnar mer i biroller och bakgrunden. Lite likt i den tidigare observationen där barnen till en början fungerade som biroller i förskollärarens lek, men att de senare tog en mer ledande roll för att föra leken framåt. Detta återspeglar hur en funktionsroll går till. Vi kan även se mer i slutet av observationen att det börjar ske mer turtagande inom rolleken genom att kommunikationen går över från ensidig till tvåsidig kommunikation. Eftersom att Filippa låter de andra barnen vara mer delaktiga inom leken. Det är också först här när de andra barnen är mer delaktiga som vi kan se att barnen börjar samtala med varandra om lekramen och lekreglerna. Detta skedde när Filippa och Rebecca började kommunicera med varandra om när uppträdandet skulle börja. Genom kommunikationen mellan barnen kunde vi se att barnen bestämde vad som skulle vara med i leken och hur den skulle gå till, vilket visade på att de hade en uppfattning kring lekramen och förståelse för lekregler.

6.4.2 Familjeroll – för den måste bli ren

Observation 3: I det stora rummet på avdelningen sitter Johanna (5) och Jasmine (6) tillsammans vid ett av bord som finns i lokalen och leker med dockor. De leker att de badar dockorna i badbaljor med vatten. Johanna badar sin docka och rengör den. Jasmine leker med badankor som också finns på bordet. Efter ett tag vill Jasmine låna en leksak som Johanna har bredvid sig. Leken fortsätter och barnen samtalar med varandra. Efter en stund kommer en av pedagogerna och håller i diskmedel i badbaljorna. Johanna och Jasmine börjar tvätta sina dockor ännu mer och visar varandra.

Johanna: Nu badar jag bebisens kissemurra.... och kolla, rumpan blir ren också.

Jasmine: - Jag duschar min bebis och matar den med tvål. Jag har en rosa docka också

Johanna: - Jag tvättar också min docka, för den måste bli ren.

Kommentar: Det vi kan se under observationen är att barnen till en början är på samma nivå i leken, men att det sedan utvecklas och barnen börjar leka och samtala mer med varandra. Samtidigt som de båda signalerar att de är med och leker. Under observationen kunde vi se att barnen kommunicerade med varandra, för att kunna förmedla vad som sker i leken. Lekens innehåll är densamma hela tiden under observationen, vilket visar på att de har en förståelse för lekramen.

6.4.3 Karaktärsroll – att resa mellan verklighet och fantasi

Vid observationstillfällena fick vi ta del av att en varierande och innehållsrik fantasivärld som barnen skapade i sin vardag. Samtidigt som de tog hjälp av det de lär sig i vardagen, till exempel hur de använder sig av materialet på förskolan för att både skapa scener ur vardagen men också för att återskapa filmer mm. När barnen träder in i en karaktärsroll går de in i en roll som utspelar sig i barnens vardag eller i deras fantasivärld.

Observation 4: Anna (4), Filippa (4) och Malin (4,5) leker i Gröna rummet som består av utklädningsmaterial, dockor, dockvagnar, köksredskap samt olika matleksaker. Denna situation uppstod kring klockan 13 på eftermiddagen. Barnen leker förskola där två (Anna och Malin) är "fröken" och Filippa är kock på förskolan. De leker att de bedriver en förskola och ska gå ut med barnen som är bestått utav dockor som finns i rummet.

Anna: - Nu ska vi gå ut och leka i sandlådan, nu får alla barnen klä på sig och gå på toa.

Malin: - Jag klär på barnen här inne (pekar mot tamburen) och sedan så går vi ut på stora gården.

Filippa: Jag är kvar inne när ni går ut så ska jag laga mat. Det kommer att bli spagetti och köttfärssås.

Kommentar: Här kan vi se hur barnen med hjälp av det de sett och upplevt i sin vardag och anammar detta i rolleken. Inom rolleken kan vi se hur barnen har en förståelse för vad det är de leker och hur de ska bete sig inom leken, genom att det sker ett turtagande mellan alla aktörerna inom rolleken. Barnen kommunicerar och bestämmer tillsammans hur leken skall fortsätta, det vill säga att rolleken har en lekram. De har lekregler som de håller sig till för att leken inte ska spåra ur och övergå till en annan lek. Barnen använder sig av olika leksignaler när de kommunicerar med varandra, genom att visa vad barnen gör i leken, till exempel när Malin "klär barnen" och pekar mot tamburen.

Observation 5: Malin är zombie/monster och Anna och Filippa vanliga människor som ska försöka att gömma sig från zombien/monstret.

Malin: - ööörhhh..gaarr... wääähhh.. (gör olika ljud av zombie).

Anna & Filippa: - låt oss vara, låt oss vara

Malin: - Jag letar, jag letar

Filippa: - nu får vi gömma oss här istället (pekar mot en garderob)

Anna: - Jag hittar inte någon här måste leta, måste leta.

Kommentar: Detta är en av alla de karaktärs inspirerade rollekar som vi har observerat, där barnen med hjälp av sin fantasi och inspiration från böcker och filmer skapar sig en egen lek på förskolan. Barnen återskapar det de har sett i filmen. I observationen kunde vi se att alla barnen har förståelse för vad de leker. Inom rolleken har barnen en lekram samt lekregler. Kommunikationen och leksignaler sker mellan samtliga barn i rolleken. Malin i observationen använder sig av olika ljud, för att kommunicera leksignaler medan de två andra barnen använder sig av språket för att kommunicera detta. Flickorna kom överens inom lekramen att de skulle ta olika roller och att de skulle hålla sig kvar i sina roller tills leken tog slut.

Vid en observation som skedde vid ett senare tillfälle fick vi ett exempel på hur barnen återskapar det de upplevt eller sett i en film. Där barnen med hjälp av sina röster och rörelser visar hur karaktären rörde sig och pratade i filmen.

Observation 6: David (6) och Linnea (5) är utomhus på förskolans utegård på förmiddagen. De leker att de är superhjältar, som skulle ta sig mellan olika platser på gården och göra upp drag. David och Linnea tilldelade sig själva vilka superhjältar de skulle vara utifrån befintliga figurer och "hjältar". De diskuterar de och förklarar de vem de var för varandra, samt berättade vart de skulle åka.

David: - Jag är Sharkboy, jag har en fena på ryggen!

Jag kan blåsa vatten.

Linnea: - Jag är Lava Girl, jag kan spruta eld!

David: - Vi ska resa till planeten Druw!

Linnea: - Jag sprutar eld!

Kommentar: Leken visar hur barnen med hjälp av det de sett och upplevt i filmens värld använder detta senare i rolleken. Det visar även upp att barnen tar sig tid att prata om lekens innehåll, lekram och lekreglerna, innan leken inleds och går vidare. Detta är något som sker upprepade gånger under barnens lek allt eftersom det kommer in nya barn i leken. Att barnen följer lekramen kan vi se genom att de håller sig inom den resande världen i rymden, vilket de kommunicerar ut till oss genom att berätta om vilka platser de ska åka till. Barnen visar även på en förståelse för lekens innehåll genom att de beskriver karaktärerna och deras förmågor. Att barnen använder sig av olika lekregler kan vi se genom att de har förutbestämda roller inom leken och att de sen tidigare har en förståelse för vad det är de ska leka och hur leken skall gå till.

Observation 7: Barnen rolleker en annan form av karaktärs lek där barnen har trätt in i olika karaktärsroller för att föra leken framåt. Jonas (4) och Ben (5) leker i lekrummet. De leker Spiderman.

Jonas kastar "spindelväv" och gör ljudeffekter samtidigt.

Jonas: tjooooofff.. splaaaashh..

Ben är skurken som jagar Spiderman. Ben har en sopkvast och en handväska i leken som finns i rummet från början. Ett skratt hörs från killarna medan de leker. Ben börjar jaga Jonas som med tiden övergår till ett låtsasbråk, vilket är i lekrummet.

Jonas börjar att försvarar sig och stannar upp och gömmer sig i bil-vrån. Efter ett tag går Jonas tillbaka till den stora ytan i lekrummet och börjar låtsasbråka med Ben igen.

Jonas: paaoooww.. splaaasshh..

Ben: hihhi.. pang..

Ben går och hämtar en ny väska som han vill använda sig av som superskurk. Jonas som är Spiderman behöver gå på toa och förklarar att han inte är med i leken.

Jonas: Nu slutar jag vara Spiderman, för jag ska på toa.

Kommentar: Barnen visar upp i leken att de har en förståelse för lekreglerna och leksignalerna, eftersom de kommunicerar med varandra både i leken men också när barnen behöver träda ut och in i leken. Detta visar även på att de har en förståelse för lekramen inom rolleken. Barnen är även tydliga med att signalera till oss som observatörer att de låtsas-leker och låtsas-bråkar, genom att de visar för oss att det är på skoj och att de har det roligt samtidigt som de leker. Kommunikationen inom leken består mest av ljud och skratt och det är barnens kroppsspråk som får styra kommunikationen. Genom att uttrycka olika former av ljud som symboliserar barnens rörelse använder sig barnen av leksignalerna inom rolleken, när de exempelvis börjar

slås och gör ljud medan de slår. Jonas och Ben visar även att de har en förståelse för lekramen genom att de kommunicerar med varandra om innehållet och för att visa för den andra när de träder ut och in i leken. De visar även att de har en förståelse för lekreglerna, genom att de följer reglerna för hur en actionlek är uppbyggd, till exempel att de båda vet vad som är okej när de slås med varandra.

7. DISKUSSION

I detta avsnitt kommer vi att diskutera resultatdelen, metodendelen samt didaktiska konsekvenser

7.1 Resultatdiskussion

I detta avsnitt kommer vi att diskutera resultatet av vår datainsamling i relation till tidigare forskning. I denna del kommer vi att ta upp förskollärares syn på rolleken, deras uppfattning kring barnens lekkunskaper inom rolleken och förskollärares arbetsätt med rollek i förskolan.

7.1.1 Förskollärares syn på rollek

Under samtalen med förskollärarna menade de att rollek är en lek där en individ ska föreställa någon annan, inom lekens utgång. Detta skapade barnen med hjälp av sin fantasi och kreativitet som de själva tidigare haft erfarenheter och upplevt i verkligheten. Löfdahl (2009, s.93) relaterar fantasi och lek till Vygotskijs tankar om lek, vilket är att lek och fantasi är erfarenheter och känslor som en individ kan tolka/förmedla med hjälp av sin egen fantasi. Svensson (2009, ss. 32-33) beskriver att sociokulturella teorin går ut på att människan utifrån sina sociala, historiska samt kulturella bakgrund, kan ge sig in i olika roller i rolleken.

Under observationerna kunde fantasi samt erfarenheterna som barnen har kring rollek synliggöras. Vi kunde även med hjälp av observationerna se hur barnens sociala, historiska och kulturella bakgrund påverkade rolleken. Observationen där barnen lekte att de är förskollärare är ett exempel på fantasi och erfarenheter som barnen har, genom att barnen har tagit till sig det de har sett och upplevt i verksamheten och sedan använt det i rolleken. Enligt oss är fantasin och erfarenheter viktigaste delen för rollek, för att de ska kunna leka och skapa en miljö där de kan utvecklas också. Löfdahl (2009, s.94) menar att ju rikare barnens verklighet är, desto rikare blir barnens fantasi och tvärtom. Genom fantasin och idéer finns det otroliga möjligheter där barnen kan skapa olika meningar samt innebörd i sin egen existens under leken. I en rollek eller fantasilek finns det möjligheter till att barnen befriar sig från de begränsningarna som de har i miljön. Detta genom att de skapar en egen överklig situation där ett föremål kan få en annan innebörd. Till exempel att en tv-kontroll blir en telefon, vilket i sin tur skapar en helt annan betydelse.

I förskolans verksamhet syns olika typer av rollekar. Resultatet visar att förskollärare tyckte att de traditionella rollekarna var de barnen lekte mest, till exempel mamma, pappa och barn. Strid och Tjus (2009, ss. 211-212) menar att imitation har en aspekt i barnens inläring, där vissa barnen observerar hur en annan individ gör för att efterlikna efteråt. Genom att barnen ser hur en vuxen eller barn använder sig av till exempel ett föremål, lär barnet sig hur den själv ska göra. Imitationen behöver inte ske direkt efter det tillfälle då barnen sett självaste händelsen, utan det kan ske efter någon dag eller när nästa tillfälle ges. För att barnet ska kunna imitera det den sett, krävs det att barnet själv skapar sig en bild av vad det är den har sett samt att barnet förvarar bilden de har av situationen i minnet, för att sedan kunna plocka fram den vid rätt tillfälle eller tidpunkt. Under observationerna samt med hjälp utav erfarenheter vi själva har kunde vi se att barnen använde sig av imitation i leken. Leken mamma, pappa och barn är ett exempel på när barnen imiterar sina egna föräldrar, där barnen har sett sina egna föräldrar göra vardagliga saker och efterliknar dem senare i leken. Vi anser att imitationen har minst lika viktigt roll i rolleken som fantasin för att kunna skapa en rollek.

7.1.2 Förskollärarna om barns lekkunskaper

Lekskunskaper utgör de viktigaste delarna i rolleken där varje del går ihop med varandra, detta är något vi har sett i observationerna och hört av förskollärare under intervjuerna. Enligt förskollärarna som blev intervjuade så hade de samma uppfattning om vad för lekkunskaper barnen utvecklade inom rolleken. De tyckte att barnen utvecklade sina lekkunskaper inom samarbete, turtagande, sociala samspel, m.m. Knutsdotter Olofsson (2009, s. 76) tar upp Garveys (1977) studie om lek. I studien framkommer det att barnen behöver tre sociala regler för att leken inte ska fördäras. De tre sociala reglerna är *samförstånd* där barnen är överens om vad de leker samt om man leker. *Ömsesidighet* är den andra, där barnen leker på en jämlik nivå oavsett vilken ålder eller styrka det andra barnet har. Den sista regeln är *turtagandet*, vilket innebär att det inte är en enskild individ som bestämmer vad de leker utan att barnen turas om att bestämma. Vad vi kunde se i de flesta observationerna som gjordes var att rollek var turtagande. Under observation 3 där barnen lekte att de badade dockorna fanns det inget turtagande i leken, utan istället var leken ömsesidig samt det fanns samförstånd i rolleken. Barnen leker med likadana föremål men var för sig. Medan i de resterande observationerna finns det ett turtagande, ömsesidighet samt samförstånd enligt oss. Ett exempel är observation 1, där barnen använder sig av kartonger och där de tre sociala reglerna kan synas.

Under intervjuerna tyckte förskollärarna att språket och det sociala samspelet är delarna som barnen utvecklar inom rolleken. I samtliga observationer kunde vi se att en kommunikation utspelades mellan barnen. Det var verbala och icke verbala kommunikationssituationer. Det sociala samspelet kunde vi också se i observationerna av olika slag, där vissa var fartfyllda och andra lugna. Utifrån det förskollärarna berättade under intervjuerna kunde vi se att de har mycket kunskap kring rollek och om vad barn utvecklar inom i rolleken. I barnens lek kunde vi se att de lekte något som de tyckte om och var roligt. Knutsdotter Olofsson (2009, s. 85) beskriver att samspelet mellan barnen kan ge dem trygghet och glädje samt en förståelse för konflikter och hur dessa kan lösas, för att leken inte förstörs eller avbryts. Interaktionistiska lekteorin är byggd på sociala samspel. Hwang och Nilsson (2011, s.69) beskriver att människan måste vara i interaktion med andra för att kunna samspela med varandra. Vi kunde i samtliga observationer se att samspel var en viktig del av rolleken. Detta för att leken skulle kunna flyta på och för att barnen skulle kunna förstå varandra samt vilka roller de har i leken. Varje situation är inte likt den andra. Det kan bero på vem du leker med, vart du leker samt att vad du leker kan påverka rollek. Med hjälp av samspelet kan rolleken drivas fram på ett lustfyllt sätt.

I intervjuerna med förskollärarna hade de olika uppfattningar om vad barnen behöver för att kunna rolleka. Språket och den sociala kompetens var det som nämndes av de flesta, vilket vi kan också förstå hur förskollärare tänker kring det verbala språket som är en viktig del i leken för att kunna förmedla vad man vill eller till exempel leker. Den sociala kompetensen är den viktigaste delen för att du ska kunna leka i första hand, där det i rolleken sker främst ett socialt samspel mellan barnen. Knutsdotter Olofsson (2009, s.85) beskriver att när barnen leker tillsammans utvecklar de sina sociala kompetenser med hjälp av att vara med andra barn. Det barnen lär sig med hjälp av leken är att skratta med varandra, bli arga utan något fysiskt agerande, gråta utan att utpeka ett annat barn, göra en kompromiss samt känna en sympati och empati mot varandra. Knutsdotter Olofsson (2009, s.78) beskriver att inom en djup lek är tryggheten inom leken en förutsättning för att leken ska kunna genomföras, detta för att barnet inte ska behöva känna att de måste vara på sin vakt hela tiden. Ett otryggt barn som står och leker bredvid-lek för hen vågar inte, "göra bort sig" eller tappa kontrollen kan detta påverka rolleken.

Under observationerna kan både språket och den sociala kompetensen som barnen har synliggöras. Våra observationer gjordes i barngrupper som bestod av tre- till sexåringar, där vi kunde se att deras förmågor inom den sociala kompetensen var stora. De visste hur de skulle

vara emot varandra, hur de skulle leka samt vad som föregick i leken. Detta kunde de enbart göra genom det verbala språket, vilket vi kunde se att just språket och den sociala kompetensen går i hand i hand för att rolleken ska fungera. Hwang och Nilsson (2011, ss. 222- 223) hänvisar till Batesons teori som är kommunikationsteorin. Teorin bygger på främst på leksignaler, lekramen och lekens kontext, vilket i sin tur skapar kommunikation. Jensen (2013, ss. 122-125) skriver om detta, att kommunikationen är den främsta delen i kommunikationsteorin.

När barnen rolleker har barnen bestämda roller för att leken ska fungera. En annan del för att leken ska fungera är att det finns regler samt leksignaler för att kunna ge leken en mening. Att använda sig av leksignaler i leken kan i sin tur hjälpa barnen med att utveckla sitt språk både verbalt och icke verbalt. Under observationerna kunde vi se att barnen kommunicerade med varandra och med hjälp av sina lekkunskaper kunde utveckla varandra och sig själv med.

7.1.3 Förskollärares arbete i förskolan

Förskollärares förhållningsätt till rolleken är en viktig del i verksamheten, eftersom att det är de som utformar barnens lekmiljö och hjälper till med att skapa förutsättningar för lek. Vad vi har sett genom observationerna och intervjuerna är att förskolläraren har ett stort ansvar för rolleken.

Knutsdotter Olofsson (2009, s. 87) beskriver att förskollärare ska vara tänkbara förebilder för barnen. Ifall en förskollärare inte har kunskap om leken, kan den inte hjälpa till att stimulera leken. Detta leder till att det skapas mindre lek på förskolan. Oavsett mängden leksaker, lokalernas utformning eller hur snälla förskollärare är, kan det inte påverka hur barnen rolleker. Kunskapen om leken är den viktiga delen i verksamheten. Något som förskollärarna ansåg var problematiskt när det kom till deras medverkan inom rolleken, var att detta kunde påverka lekens utgång. Detta berodde på att barnen ibland blev mer tillbakadragna. Det kan bero på att förskollärarna inte är medverkande i de flesta situationer, vilket kan leda till att barnen blir tillbakadragna och undrar varför förskolläraren är i rummet. Att vara inblandad från början när barnet börjar på förskolan är ett bra tillfälle att visa barnen att du som förskollärare eller vuxen i hemmet också medverkar i rolleken. Vad detta kommer framföra är att du som förskollärare eller vuxen blir inkluderad i leken samt att du får en förståelse för hur barn tänker och utvecklas inom rolleken. Observation 1 är ett exempel på hur förskolläraren med hjälp av sina egna erfarenheter av barngruppen samt ett eget initiativ skapade en rollek med barnen.

Vi kunde se vilken viktig roll förskolläraren hade i leken och vilka möjligheter det fanns för att skapa rollekar som stimulerar barnens olika förmågor. Detta är något som vi alla har sett och observerat i flertal tillfällen ute i förskolans verksamhet. Samtliga förskollärare talade om rummets påverkan på deras deltagande. De förklarade att de större rummen i lokalerna var där barnen tillät förskollärarna att vara med i rolleken. Knutsdotter Olofsson (2009, s.87) skriver att de vuxna ofta ska delta i barnens lek men enbart på barnens villkor. Att rummen har en påverkan kan bero på om rummet är för litet kan barnen inte ha en privat lek mellan varandra, vilket kan leda till att de blir störda om en vuxen kommer in. Ifall rummet är större har barnen mer yta att leka på och kan gå ifrån situationen där de känner att de inte kan ha en privat lek när en vuxen är medverkande. Under observation 1 kan vi se att förskolläraren drar sig ur leken för att hen inte ska störa leken samt att barnen inte ska sluta leka. Förskolläraren kan ha känt att hens medverkan inte är i behov längre.

Resultat visar på att samtliga förskollärare som blev intervjuade tyckte barnen ska ha ett inflytande på hur lekmiljön ska vara på förskolan. Under observationerna lekte barnen med det som fanns i respektive rum, dock fanns det de tillfällen då barnen behövde medhjälp av fantasin förändra vardagliga objekt till de föremål som krävdes i leken. Till exempel i observation 7 där barnen lekte Spiderman, använde barnen en sopkvast och en handväska istället för en säck och en hammare, på grund av att barnen inte hade tillgång till det material som leken gick ut på. De använde sig av det som fanns i rummet för tillfället. Vi anser att förskolläraren borde

uppmärksamma vad barnen leker för något. Det behöver inte köpa in material enligt oss utan det kan tillverkas till exempel en mask som ska föreställa Spiderman. Detta för att barnen ska kunna bli mer inspirerad för lek samt att detta kan leda till en tryggare miljö för att leka rollek. Läroplanen för förskolan (98 rev. 2010, s.6) skriver om att förskolans verksamhet ska erbjuda en trygg miljö som ska locka samt utmana barnen till att leka samt aktiviteter.

Materialen är en av delarna som kan påverka rolleken. Alla förskollärare som deltog i intervjun nämnde att utklädningskläder är något som barnen leker regelbundet med. Jensen (2013, ss. 21-22) beskriver material som lekobjekt. Begreppet inkluderar de material som barnen leker med i leken. Lekobjekt kan delas upp i olika kategorier som motorisk-inriktad lek, konstruktionslek, miniatyrer som innebär att materialet är baserat på vuxnas olika objekt som till exempel mobiltelefon, samt vardagsobjekt. Inom vardagsobjekt kan kartonger, stekpannor, bestick osv vara föremål som barnen kan använda i rolleken. Observation 1 bygger på material som har inget syfte till lek, men på grund av barnens fantasi och förskollärarens sätt till att skapa lek så skedde det en rollek. Vad vi kan konstatera är att material som finns på förskolan behöver inte vara material som är utformat till rollek. Utan att ett material som inte har någon direkt funktion enligt barnen eller förskollärare, kan istället finnas till för att skapa många olika sorters rollekar. Barnens säkerhet är något som en av förskollärare tar upp, då hon menar att materialet ska vara säkert för att inte kunna skada barnen på förskolan. Detta benämner Läroplanen för förskolan (98 rev. 2010) att verksamheten ska kännas trygg, säker och inkluderande för barnen.

Lekmiljön har en stor inverkan på hur barnen leker. Samtliga respondenter nämnde att lekmiljön måste vara inbjudande för att den ska skapa rollek på förskolan. Under varje observation kunde vi se att lekmiljön hade en påverkan på vad för rollek barnen valde att leka. Det material barnen hade tillgång till samt vart barnen befann sig under rollek hade påverkan på vad barnen lekte. Observation 6 är ett exempel på hur barnen använder lekmiljön under utevistelsen. Barnen i observationen använde sig av den stora ytan ute på gården och utifrån detta lekte barnen att de var superhjältar som var på äventyr. Jensen (2013, ss.18) beskriver att det finns lekytor som är utrustade och byggda för att kunna stimulerar och uppmuntra till lek, till exempel lekgården.

Samtliga förskollärare tyckte att deras arbete med dokumentationen när det gällde rolleken var mycket mindre än det andra dokumentationen som de gjorde i verksamheten. Enligt oss är det viktigt att en dokumentation genomförs, för att kunna skapa en bättre lekmiljö och arbetsätt med rolleken. Detta är något som kan skapa en rolig, lustfylld och spännande miljö för barnen, vilket även Läroplanen för förskolan (98 rev. 2010) tar upp att det är viktigt. Sociokulturella teorin handlar om att människan lär sig hela tiden men under olika sociala sammanhang (Vygotkij 1995). När förskollärare inte dokumenterar vad som sker i rolleken kan de inte utveckla verksamheten, samt att de inte kan få en förståelse för vad som händer i rolleken som barnen leker. Detta kan leda till att barnens rollek inte utvecklas och förskollärarna kan gå miste om en situation som kan vara utvecklande för barnens olika lekkunskaper.

7.1.4 Slutsats

Slutsatsen av denna resultatdiskussion visar att rolleken sker väldigt ofta på förskolan. Det som kan påverkar rolleken främst är lekmiljön, materialet och barnens lekkunskaper. Förskollärarens kunskaper om rolleken har också en stor påverkan på rolleken. Ifall en förskollärare har kunskaper om vad barnen utvecklar när de rollekar kan de skapa en lekmiljö som stimulerar barnens lek.

7.2 Metoddiskussion

Vi valde att ha observation och intervju som kvalitativa metoder eftersom vi ville ha mera data som gav oss en djupare förståelse för vårt forskningsområde. Vi gjorde totalt tre enskilda

intervjuer och en gruppintervju med fem stycken förskollärare. När vi genomförde intervjuerna så valde vi att spela in dem, efter godkännande från intervjupersonerna och vi antecknade medan intervjuerna pågick. Något som vi upplevde var svårt med intervjuerna var när intervjupersonen automatiskt svarade på en annan fråga samtidigt som det var fokus på en annan i intervjun. Då fortsatte vi med frågan som intervjupersonen hade svarat på och såg om hon hade något annat resonemang som hon kunde utveckla. Lantz (2007, ss. 65-66) skriver att varje människa har ett så kallat inre referenssystem som är en grund (men inte den enda) i hur man uppfattar och bemöter andra personer. En utgångspunkt som intervjuare skall ha är en medvetenhet om att ens inre referenssystem inte alltid överensstämmer med intervjupersonen. Det är därför intervjuaren och intervjupersonen inte alltid tänker likadant om svaren.

Trost (2010, ss. 39-41) menar att en intervju kan ha olika grad av standardisering och struktur. Våra intervjuer hade en relativ hög standardisering, i form av att vi läste upp frågorna i den ordningsföljd som vi hade satt upp från början och som de var utformade. Vi valde att ha våra intervjuer semi-strukturerade, eftersom vi visste vad intervjuerna handlade om och vad vi ville ha svar på. Det fokus som vi lade på intervjufrågorna var enbart anpassade till förskollärare med ett akademiskt språkbruk och att frågor handlade enbart om rollek. Vi såg till att efter varje intervju transkribera ner vad som hade sagts och vi tog stöd i våra anteckningar medan vi transkriberade våra ljudinspelningar. Vi valde att inte vara deltagande när vi observerade, för att inte störa barnen när de lekte. Barnen som vi observerade reagerade oftast inte på att vi var där och observerade, utan de fortsatte med sin rollek. Vid ett tillfälle undrade ett av barnen vad observatören gjorde. Observatören svarade med att hon satt och skrev ned vad barnet lekte.

Bjørndal (2005, s 47) menar att skriva förkortningar och stödord i anteckningarna är en viktig teknik för att hinna med att anteckna. Att hinna med att skriva ner allt som barnen sa och gjorde var också en utmaning, men med hjälp av denna teknik fungerade det bra. Vi transkriberade våra observationer så snart vi kunde och sammanfattade observationer tillsammans. Detta gjorde vi för att se vad vi hade för likheter och olikheter mellan oss. Vi satte oss tillsammans och beslöt vad för figurerade namn som varje barn skulle ha. Detta för att säkerställa att det inte fanns barn på varandras förskolor som hade detta namn på riktigt. För att dessa observationer ska vara etiskt försvarbara så bestämde vi oss för hur vi skulle använda observationsmaterialet och vi valde att anonymisera det så långt som det gick. Tystnadsplikten lyftes fram som en grundläggande princip för alla som har tillgång till materialet (Bjørndal 2005, s. 143). I observationerna och intervjuerna har vi fått en djupare förståelse för vårt undersökningsområde. När vi har observerat så har vi kunnat fokusera på vad som sker i rolleken. När vi transkriberade materialet så kunde vi se hur barnens rollek och hur förskollärarnas syn överensstämde med varandra och detta gav oss en djupare förståelse.

7.3 Didaktiska konsekvenser

Under vår utbildning har vi samlat på oss mycket kunskaper kring begreppet lek, dock känner vi att vi saknar en fördjupad kunskap kring de olika lekformerna. Den form av lek som vi har valt att fokusera på är rollek. Anledning till att vi har valt att fördjupa oss kring detta är för att vi har sett barns rollek under vår VFU från första termin fram till nu, då vi har samlat på oss kunskaper kring hur vi tror att rolleken fungerar. Vi tror att en fördjupad förståelse för rolleken samt vad barnen utvecklar inom rolleken kan ge en större inblick och mer kompetens för vårt kommande yrke som förskollärare.

Vi hoppas på att resultat av denna studie kommer väcka ett intresse hos förskollärare till att vilja fördjupa sig kring rolleken betydelse i förskolan. Målet är att denna studie förhoppningsvis ska ge den som läser detta mer medvetenhet om vad barns rollek innebär och vad den har för betydelse. Detta tror vi att den pedagogiska verksamheten kommer att ha nytta

av. Vår studie visar på att förskollärare har kunskap om rolleken, men på grund av olika faktorer har fokus legat på andra delar av verksamheten, till exempel matematiklyftet som är för närvarande aktuellt på förskolorna. Detta stoppar dock inte förskollärarna från att försöka utveckla verksamheten så långt det går, med hjälp av att ta in nytt lekmaterial och skapa en bättre lekmiljö inne på förskolan. Vi ser att det finns ett intresse hos de förskollärare som vi har intervjuat till att utvecklas och arbeta mer med denna lekform. Under studiens gång har vi även fått en bredare kunskap kring vad det är för lekkunskaper som barnen använder sig av inom rolleken och hur de kommunicerar dessa till sina kamrater. Vi har även samlat på oss kunskap kring vad olika teoretiker säger om rollek och de olika lekkunskaperna som barnen använder sig av när de leker. Jensen (2013, s. 127) nämner vikten av att barn måste behärska vissa lekkunskaper för att kunna leka, eftersom lekkunskaperna fungerar som ett kommunikationsmedel mellan barnen inom leken. Detta är något vi har kunnat se med hjälp av de observationer som genomförts och en analys av datamaterialet. Oftast när du observerar barnens lek hamnar fokus på vad det är barnen leker istället för hur de leker. Därför är det viktigt att vi som förskollärare försöker ta oss tid till att även se hur barnen leker och använder sig av lekkunskaperna inom rolleken, eftersom detta är något som eventuellt kan ha en påverkan på hur barnet leker tillsammans med andra barn. Barns användande av lekkunskaper kan ha en stor betydelse för lekens utveckling och för vad som sker inom leken. Jensen (2013) nämner att tvisterna inom leken kan minska ifall barnen leker efter samma regler och använder sig av samma lekkunskaper inom leken, till exempel använder sig av samma leksignaler och leken har ett gemensamt mål. Detta visar på att lekkunskaper som barnen har är viktiga för att kunna rolleka.

REFERENSER

- Berg, Lars-Erik. Lekens kontrapunktstämmer: mening och lust, likhet och variation. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. ss.55-72.
- Bjørndal, Cato R. P. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber 23 feb 16.10
- Denscombe, Martyn (2009): *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Dysthe, Olga & Igland, Mari-Ann. Vygotskij och sociokulturell teori. I Dysthe, Olga (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur. ss. 75-94.
- Garvey, Catherine (1990). *Play*. Enlarged ed. Cambridge, Mass.: Harvard University Press
- Gärdenfors, Peter. Lek ur ett evolutionärt och kognitivt perspektiv. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. ss.43-54.
- Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2011). *Utvecklingspsykologi*. 3., rev. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Hägglund, Kent (1989). *Lekteorier*. Solna: Esselte studium
- Jensen, Mikael (2013). *Lekteorier*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid. Kreativa lek- och lärande miljöer. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. ss.145-162.
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta. Vad lär barnen när de leker. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. ss.75-92.
- Kullberg, Birgitta (2004). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, Annika (2007). *Intervjumetodik*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>
- Löfdahl, Annika. Maktspel i lekdiskurser. . I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. ss.93- 105

Løkken, Gunvor & Søbstad, Frode (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. 4. utg. Oslo: Universitetsforl.

Moser, Thomas & Martinsen, MarianneT. 2010, "The outdoor environment in Norwegian kindergartens as pedagogical space for toddlers' play, learning and development", *European Early Childhood Education Research Journal*, vol. 18, no. 4, pp. 457-471.

Mårtensson, Fredrika. Lek i verklighetens utmarker. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. ss.163-188.

Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Diss. Stockholm: Univ., 2004

Olofsson, Birgitta (1996). *De små mästartarna: om den fria lekens pedagogik*. Stockholm: HLS

Olofsson, Birgitta (2003). *I lekens värld*. 2. uppl. Stockholm: Liber

Pyle, Angela & Bigelow, Ashley 2014; 2015; "Play in Kindergarten: An Interview and Observational Study in Three Canadian Classrooms", *Early Childhood Education Journal*, vol. 43, no. 5, pp. 385-393.

Pyle, Angela & Bigelow, Ashley 2015, "Play in Kindergarten: An Interview and Observational Study in Three Canadian Classrooms", *Early Childhood Education Journal*, vol. 43, no. 5, pp. 385-393.

Rubinstein Reich, Lena & Wesén, Bodil (1986). *Observera mera!*. Lund: Studentlitteratur

Strid, Karin & Tjus, Tomas. Lek & autism. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. ss. 207- 219

Svensson, Ann-Katrin (2009). *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. 2., omarb. uppl. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Vygotskij, Lev Semenovič (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos

BILAGA 1

Informationsbrev till pedagoger

Hej!

Vi är tre studenter från förskolläraryrket på Högskolan i Borås, Hassan, Ida och Alexandra. Vi läser nu sista terminen och ska skriva vårt examensarbete ihop. Ämnet för vår undersökning är förskolebarns rollek, samt att vi vill ta reda på mer om vad du som yrkesverksam förskollärare ser och hur du upplever att barnen lär sig genom leken.

Anledningen till att vi har valt att rikta in oss på just rolleken betydelse i förskolan, är för att vi tycker att det är ett intressant och relevant ämne för oss att fördjupa oss inom. Detta för att vi som blivande förskollärare vill skapa oss en större förståelse för lekens betydelse och se det med andra ögon. Vi vill också se hur arbetet med denna typ av lek kan gå till.

Vi kommer att intervjua förskollärare och observera barnen i deras lek i vår undersökning.

Förskollärarna som intervjuas och de barn som observeras kommer att vara anonyma i examensarbete. Det undersökningsmaterial som vi samlar in kommer att behandlas med sekretess och förvaras på ett sådant sätt att inga obehöriga kan komma åt det. Vi kommer att använda fiktiva namn på personal, barn och förskolor. Materialet kommer enbart att användas till vårt examensarbete. Intervjuerna kommer ske enskilt och pågå i cirka 40 minuter.

Vi vill även informera dig om att i intervjun kommer du ha rätt till att avsluta ditt deltagande när du vill. Detta är ju självklart något som vi kommer att respektera.

Vi hoppas att ni vill vara med och delta i vår undersökning.

Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen kan ni nå oss på.

Mailadress Alexandra: s123264@student.hb.se

Mailadress Hassan: s125079@student.hb.se

Mailadress Ida: s125094@student.hb.se

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Hassan Ashraf, Ida Karlsson och Alexandra Regnér

BILAGA 2

Intervju frågor

1. Hur många års erfarenhet har du som yrkesverksam förskollärare?
2. Brukar ni delta i barns rollek, i så fall hur?
3. Upplever du att barnen leker på annat sätt beroende på om du är med?
4. Hur skulle du beskriva rollek?
5. Hur ofta ser du att barnen leker rollek i någon form?
6. Vilka områden/förmågor tror du att barnen utvecklar i rolleken?
7. Hur arbetar ni för att skapa en bra lekmiljö för rollek i förskolan?
8. Vilka stunder på dagen ser du rolleken som mest?
9. Vad för slags rollekar leker barnen?
10. Är det väldigt lugna eller fartfyllda lekar?
11. Var på förskolan leker barnen mest rollekar?
12. Varierar rolleken beroende på om du som pedagog är med? I sånt fall hur?
13. Tror du att leken främjar barnens utveckling? I så fall på vilket sätt?
14. Vilka egenskaper krävs det att barnen behärskar för att kunna leka rollek?
15. Hur har ni agerat för att förskolans lekmiljö ska vara inbjudande när det gäller rolleken?
16. Vilken påverkan har miljön inne på förskolan på rolleken?
17. Vad för slags material har ni för rollek?
18. Anser du att det saknas något material för att skapa mer möjligheter för barnens rollek?
I så fall vilket?
19. Hur ofta observerar ni rolleken?
20. Tar ni hänsyn till barnens rollek i det tematiska arbetet?
21. Dokumenterar du rollekens betydelse för barnens utveckling? I sådant fall hur?

BILAGA 3

Observationsupplägg

Syftet med observationerna är att undersöka förskolebarns rollek. Vi kommer att observera förskolebarn mellan tre till fem år på två stycken förskolor i Sverige.

Utifrån rolleken kommer vi att studera barnens lekkunskaper, i vilken miljö lekarna utspelar sig i samt hur lekarna skiljer sig åt innehållsmässigt, till exempel vilka leksignaler dem använder i leken.

Vi kommer att vara ute på förskolorna och observera under en begränsad tid av barnens vardag och observationerna kommer att pågå under två veckors tid under utvalda dagar, på två olika avdelningar. Vi kommer att göra minimum tre stycken observationer per avdelning. Detta för att kunna observera rolleken när större delen utav barngruppen är där. Vid alla observationstillfällena kommer vi inte vara deltagande, utan vi kommer istället hålla oss i bakgrunden för att inte störa eller påverka barnens rollek.

Enligt Bjørndal (2005, ss.43-44) är det en fördel vid observationer att du som observatör inte är deltagande i det som händer. Eftersom att ditt deltagande kan påverka lekens innehåll kan detta leda till att resultatet av observationen förändras (ibid).

Varje observationstillfälle kommer att vara som längst ca fem minuter för löpande protokoll, men beroende på leksituationen kommer tidsaspekten att variera för observationerna.

Enligt Rubenstein Reich och Wesén (1986,s.15) finns det två sätt att skriva löpande protokoll. Den första och vanligaste metoden är att observatören studerar barnen och för protokoll under fem minuters intervaller. Detta är enligt Rubenstein Reich och Wesén (ibid) också den vanligaste tiden att föra ett löpande protokoll. Den andra metoden är att observatören kan skriva sitt löpande protokoll under regelbundna tidsintervaller, där observatören exempelvis skriver under någon minut sen tar tio minuters pauser.

Observationsmetoden som vi kommer att använda är *löpande protokoll* för att kunna dokumentera förskolebarnens rollek.

Löpande protokoll

När du för ett löpande protokoll beskriver du med hjälp utav dina egna ord vad det är som sker, när det sker samt vart det sker under en viss tidsaspekt. Den löpande texten skall beskrivas så detaljerat som möjligt, samt att du som observatör skall inte väga in dina egna värderingar utan istället försöka tolka vad det är som har skett i efterhand (Rubenstein Reich & Wesén, 1986, ss.15-16).

Ett förslag som Rubenstein Reich och Wesén (1986, s.17) ger kring *förkortningsteknik* är att under observationer kan det vara svårt att hinna med att beskriva allt som sker. Där utav kan observatören istället använda sig utav förkortningar till olika ord, som till exempel lek (L), förskola (Fö) och barn/barnen (B). Detta är något som vi eventuellt kommer att använda oss utav vid observationstillfällena. Det är dock viktigt att observatören kommer ihåg att skriva ner en förkortningslista som beskriver förkortningarna som de har använt sig utav i det löpande protokollet (ibid).

BILAGA 4

Syfte 160413	Frågeställningar	Intervjufrågor
<p>Syftet med detta arbete är att undersöka förskolebarns rollek och vad pedagogerna har för uppfattningar och förhållningssätt när det gäller barns utveckling genom denna lekform.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vilken syn har förskolelärare på rollek i förskolan? 3, 6, 14, 15, 16, 21, 22 2. Vilka lekkunskaper använder barnen sig utav inom rolleken? (kopplas till observation) 3. Hur arbetar förskolelärarna med rollek i förskolan? 2, 7, 17, 18, 19, 20 4. Vad beskriver förskolelärarna som rollek? 4, 5, 10, 11 5. När, i vilka miljöer och i vilken omfattning beskriver förskollärare att rollek förekommer? 9, 12 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hur många års erfarenhet har du som yrkesverksam förskollärare? 2. Brukar ni delta i barns rollek, i så fall hur? 3. Upplever du att barnen leker på annat sätt beroende på om du är med? 4. Hur skulle du beskriva rollek? 5. Hur ofta ser du att barnen leker rollek i någon form? 6. Vilka områden/förmågor tror du att barnen utvecklar i rolleken? 7. Hur arbetar ni för att skapa en bra lekmiljö för rollek i förskolan? 8. Vilka stunder på dagen ser du rolleken som mest? 9. Vad för slags rollekar leker barnen? 10. Är det väldigt lugna eller fartfyllda lekar? 11. Var på förskolan leker barnen mest rollekar? 12. Varierar rolleken beroende på om du som pedagog är med? I sådant fall hur? 13. Tror du att leken främjar barnens utveckling? I så fall på vilket sätt? 14. Vilka egenskaper krävs det att barnen behärskar för att kunna leka rollek? 15. Hur har ni agerat för att förskolans lekmiljö ska vara inbjudande när det gäller rolleken? 16. Vilken påverkan har miljön inne på förskolan på rolleken? 17. Vad för slags material har ni för rollek? 18. Anser du att det saknas något material för att skapa mer möjligheter för barnens rollek? I så fall vilket? 19. Hur ofta observerar ni rolleken? 20. Tar ni hänsyn till barnens rollek i det tematiskaarbetet? 21. Dokumenterar du rollekens betydelse för barnens utveckling? I så fall hur?

BILAGA 5

Till vårdnadshavare med barn på förskola

Vi heter Hassan, Ida och Alexandra och studerar vår sjunde och sista termin till förskollärare vid Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT. Under sista terminen ska vi studenter i grupp genomföra ett examensarbete där ett valt område skall undersökas. Vi har valt att undersöka förskolebarns rollek, samt vad pedagogerna har för uppfattningar och förhållningssätt när det gäller barns utveckling genom denna lekform. För att kunna få större insikt inom förskolebarnens rollek, behöver vi observera barnen när de leker och vi hoppas att du/ni som vårdnadshavare ger oss tillåtelse att göra detta eftersom det är en viktig del av vår utbildning.

Det är viktigt att ni som vårdnadshavare vet att vi i vår undersökning kommer att utgå ifrån de forskningsetiska principerna. Det innebär följande; att alla uppgifter i undersökningen kommer att behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem. Alla uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för vårt examensarbets syfte. Dessutom kommer alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen att vara konfidentiella. Fiktiva namn på barn, pedagoger och skola används så att allas identiteter skyddas. Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet, därför kommer vi även fråga barnen varje gång innan vi börjar observera om de vill vara med.

För att kunna genomföra undersökningen behövs vårdnadshavares samtycke. Vi ber er därför fylla i blanketten som följer med denna information och därefter lämna den till pedagogerna på ditt barns avdelning.

Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen kan ni nå oss på.

Mailadress Alexandra: s123264@student.hb.se

Mailadress Hassan: s125079@student.hb.se

Mailadress Ida: s125094@student.hb.se

Med vänliga hälsningar

Hassan Ashraf, Ida Karlsson och Alexandra Regnér

BILAGA 6

Samtyckesblankett för vårdnadshavare

Tag med och lämna till pedagogerna på förskolan.

Jag/vi har informerats om undersökningen och tagit del av de forskningsetiska principer som studien vilar på. Jag/vi vet att mitt/vårt barns deltagande är helt frivilligt och att deltagandet när som helst kan avbrytas. Ringa in valt alternativ.

- JA, jag/vi samtycker till att mitt/vårt barn ska få delta i undersökningen.
- NEJ, jag/vi samtycker INTE till att mitt/vårt barn ska få delta i undersökningen.

Barnets namn

Underskrift vårdnadshavare

Namnförtydligande

Underskrift vårdnadshavare

Namnförtydligande

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se